

PESNIKOVA FOTOGRAFIJA
PRIBLIŽNO IZ LETA 1840

PODOBA GENIJA

Življenje nam dostikrat skuje naključja komaj verjetnih nasprotij: sreča — nesreča, žalost — veselje, resnica izmišljotina, lepota — vsakdanjost, dokaz — laž itd. O sreči v nesreči smo slišali govoriti po prvi svetovni vojni, na Primorskem, o takratni najhujši vojski, ki vendar ni bila tako huda, da ne bi prinesla nekaj dobrih posledic. Teda so mnogi s prejšnjo odškodnino za zombardirane hiše postavili lepše, uporabnejše domove. Slišati je bilo: Pri nas pa nismo imeli sreče, da bi nam bomba zrušila hišo! Kako naj po trideset letih sodimo o ljubljanskem potresu, ko se je šele po njem mesto lepše in hitreje razvijalo. Tudi ne kaže v nedogled objektivati skopske nesreče. Kdo bi mogel brez nje predvideti, v katerem stoletju bi mesto ob Vardarju dobilo sedanje sodobno lice. Hočem reči, da utegnemo v skrajnih posledicah šteti med sreče v nesreči tudi komaj končano vojsko o pristnosti podobe Franceta Prešerna, kakršna se je razplamtela zaradi nekega mrtvorojenega znanstvenega prizadevanja. Papirna vojska je zganila mnoge beroče Slovence, ki kljub prenekaterim življenjskim težavam ne ostajajo brezbrizni, kadar gre za spor okrog Prešerna. To ni slab znak za našo splošno kulturno mrtvoudnost; prerivali so se stari in mladi in še kar je vmes. V polemikah, analizah, popravkih in poukih je prišlo na dan, kar doslej ni bilo znano, bilo zmotno razlagano, domnevano ali zatrjevano. Že to je bil uspeh, ki nas je približal k resnici. Ugotovitev, ki se je bo za vselej držalo nekaj ironije: posredna zasluga gre avtorju nesrečne brošure in sejmarske reklame zanjo, morda tudi igralski akademiji, ki je omogočila njeno tiskanje. Na široko smo odprli vrata tribunam razpravljanja in upam, tudi rešitvi vprašanja, ki doslej ni bilo rešljivo.

Nisem prešernoslovec, poznam le pesnikovo življenje in delo, zadosti za spoznavo, kako malo jih svet premore, ki bi smeli upravičeno stati skupaj z njim v prvi vrsti. Za tako spoznanje pesnikove veličine je nepomembna njegova telesna zunanost in najsib bi o njegovem življenju poleg tega, da je bil Slovenec, vedeli malo ali nič, vrednost njegovih poezij ne bi bila prizadeta.

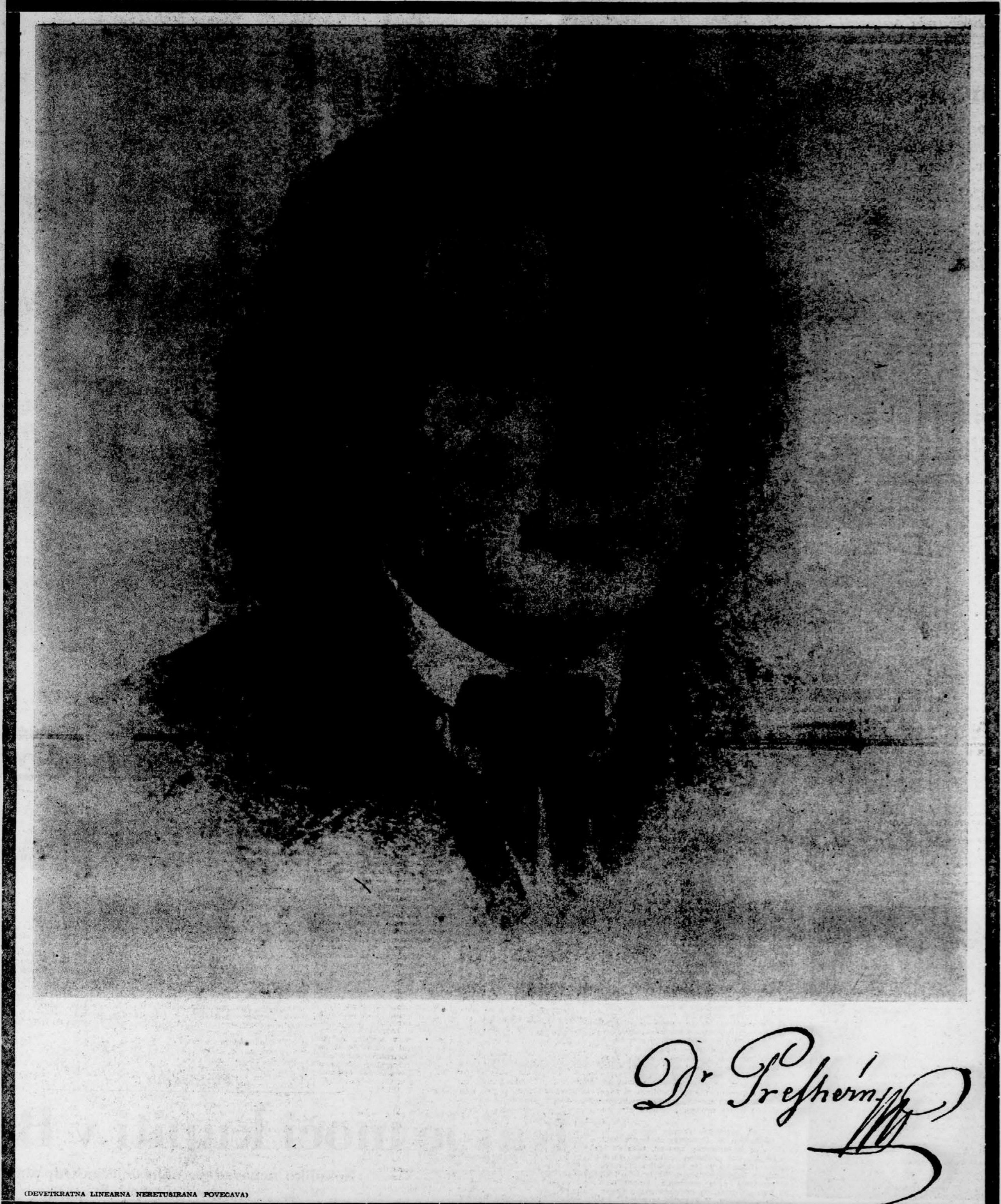
Meni je bil vselej razumljiv Prešernov odpor zoper poziranje pred slikarskim stojalom, odličitev, ki mi je edina primerna za genija. Prevelik duh nad meščanskim povprečjem je vedel, da ga ni v njegovi okolici, ki bi s sliko ustvaril količjak enakovrednega njegovemu delu. Nasprotno je miselnost današnjih povprečnikov in podporprečnikov izražena v strastnem ekslibicionizmu, sredinim pred fotografskimi, televizijskimi in filmskimi kamerami, uživajočem ob čim pogostejši in širši popularizaciji v dnevnem tisku. Slabič se vselej najraje baha s tistim, kar mu primanjkuje. Nikar ne mislimo, da se pesnik ni zavedal razmerja med lepoto svojih duhovnih stvaritev in svojo nepomembno telesno minljivostjo. Komur so usta polna zatrjevanj Prešernove telesne in obrazne lepote, zanesljivo ne bo nikdar dojel lepote Prešernovih pesmi, kajti zanimanje mu je usmerjeno le na površino. Nedosegljiva podoba Prešerna je njegovo delo in ni ga, ki bi znal ustvariti enakovredno podobo njegovega obraza. Ostalo bo jalovo prizadevanje!

Po vsem svetu je opazen pojav za brskanjem po nadrobnotih iz življenja umetnostnih tvorcev. To je zelo donosno delo, za razumevanje bistva same umetnosti pa zelo dvomljive vrednosti. Prepričan sem, da pada smisel za umetnost v recipročnem razmerju s širjenjem raznih znanstvenih teorij, literarno in umetnostno zgodovinskih. Pravo in pošteno zanimanje speljujejo na stranske ture, trditve, ki bo ob svojem času dobila dokumentirane razlage in dokaze.

Tudi nedavna hajka za Prešernovo pristno podobo, predmet, ki je več ko stoletje zaposloval literarne zgodovinarje, je speljavala množice beročih od temeljne naloge: spoznavati pravo vrednost, lepote in pomembnost pesnikove umetnosti. Kako koristno delo bo opravil tisti literarni zgodovinar, ki bo znal pošteno razlagati vso lepoto poetičnih misli, kakršne so v določnem zaporedju Prešernovih preprostih slovenskih besed. To je seveda neprimerno težja naloga mimo suhega ugotavljanja zgodovinskih dejstev. Potrebna bi bila prešernovska izrazna, čeprav ne ustvarjalna moč.

Vrednost dosedanjih pesnikovih likov

Dokumente Prešernove zunanje podobe je pokojni France Kidrič temeljito obdelal v Prešernovem albumu ob stoletnici pesnikove smrti. Seznanja nas z vsem, kar je bilo o tem tedaj poznano in dosegljivo. Album je

(DEVETKRATNA LINEARNA NERETUSIRANA POVEČAVA)

precej nekritičen cenik vsega, kar je domača trgovina tega premogla. Večina priobčenih pesnikovih obrazov je brez pomena in vrednosti, je le nekakšno jecjanje na temo Prešernovega obraza. Za mnoge moramo reči, da so naivne špekulacije na račun genija.

Kar je bilo Prešernovih podob, vrednih resnejše pozornosti, so bile: proslula Kurzova, po spominu ali zamisli naslikana 1850, sedaj v muzeju v Kranju, litografija v izdaji Jurčiča in Stritarja iz leta 1866, katere avtor in litograf doslej ni bil ugotovljen, nadalje Ganglov klasični doprini Prešeren iz marmora v ljubljanskem narodnem muzeju, katerega mavčni original ima vdova po slikarju grafiku Justinu (original iz leta 1895), litografija pokojnega slikarja prof. Antona Koželja (iz l. 1912), ki je bila skorej v vseh ljudskošolskih razredih, nekaj upodobitev Maksima Gasparija in odlična risba pok. slikarja Ivana Vavotiča iz l. 1940, ki je bolj refleksiven izraz dojemanja poezij kakor zavest poizkus rekonstrukcije pesnikovega portreta. Prešerni Božidarja Jakca, četudi ob sugestijah Franceta Kidriča, so precejšnje nasprotje granitni gori poezij. Dandyjevski izraz ne more biti po okusu tistih, ki jih prevzema sila in lepota pesmi.

Ljubljana in Kranj imata vsak še svojo monumentalno spomeniško plastiko. Ljubljanska iz leta 1905. delo pok. Ivana Zajca, ki je zmagalo na natečaju, je v detajlih prav dobro, predvsem oba stranska reliefa. Po Kurzovi predlogi je Zajec na Dunaju naredil več, kot je bilo pričakovati. Njegov dunajski profesor Edmund Hellmer je delo mladega kiparja zelo pohvalil. Povsem neustrezen je prostor, kamor so spomenik postavili. Kipar ga je namenil pred naravno, skalovito ali vsaj gosto drevesno ozadje. To narekuje tudi granitni čok z golo mazo. Vendar je takratna liberalna občinska uprava iz same nagajivosti (načelna politika med liberalci in klerikali) je bila v medsebojnem nagajanju in drobnem gospodarskem tekoriščanju postavila spomenik z golo žensko tik pred nos patrnu frančiškanom. Danes se ob tej goloti nihče ne spotika, skrajni čas pa je sedaj, da spomenik ob 170-letnici pesnikovega rojstva prestavimo na ustrenejši prostor, koder bo prišel do veljave. Prestavitev je bila aktualna že pred vojno, niso je izpeljali zaradi slabih predlogov in preslabe volje. Skupščina občine Center bi ob tem predlogu opravila dve hvaležni deli: uredila bi promet na sedanjem Prešernovem trgu, ki

se gati mimo spomenika, in iskazala primerno kulturno pietetu do genija in kiparja. Mesto bi s tem le pridobilo. Zato predlagam: sedanja dela za utrditve razpustitve spomenika naj se ustavi, spomenik razstavi in za 170-letnico pesnikovega rojstva znova odkrije na prostoru, ki ga bo v ta namen postanjena komisija do zgodnjega poletja izbrala.

Kranj ima Prešerna, skupno delo kiparjev Franciška Smerduja in Petra Loboda, oba že pokojna. Monument je ponesrečeno delo tako po formalni plati in tudi po lokaciji. Za pravo lokacijo je imel arhitekt Plečnik več smisla in znanja. Po njegovem naj bi stal ta spomenik na Sorakem polju ob gorenski cesti, žal ga niso ubogali!

Sodb o Kurzovem Prešernu ni ponavljati, razen tiste, ki jo je dal sam prvi lastnik inženir Potočnik: »Človek pričakuje, da mu bo iz oči vsak čas pritekla solza, ne poetična, prava solza! Naši zgodovinarji vsakršne sorte so imeli premalo posluha za slikarstvo, sicer bi morali še zdajna preprečiti raznoževanje takega Prešerna.

Prešernovih upodobitev sem poznal dosti več, kakor jih je v Kidričevem Prešernovem albumu. Od vseh me je vselej najbolj sado-

voljevala litografija v Jurčičevi in Stritarjevi izdaji v Wagnerjevi založbi iz leta 1866. Po preprostosti svojega izraza je najbolj ustrezala opisom Prešernovih sorodnikov in prijateljev. Nič ni spominjala na Kurzovo oljnato, ineti je morala povsem drugačno, lastno predlogo. Knjigo sta tiskala I. p. Kleinmajr in F. Bamberg, ljubljanska tiskarnarja, ki pa v svojem podjetju nista imela litografije. Na litografiji ni naveden ne avtor ne litograf ne tiskarna, koder je bila litografija tiskana, kar ni bilo običajno. V nadaljevanju pa bo tudi to vsaj deloma pojasnjeno. Močno pomembna značilnost te litografije je, da je bilo prav po njej narejenih več drugih Prešernov, tako Mukarovskyjev (1878), oba Elmerjeva v Stritarjevem Zbornu (1879), Ganglov doprini kip (1895), Koželjev (1912) in tudi Smrekarjev iz istega leta.

Ta Prešeren ima gorenski obraz, gladek, s čelom, s nosom, usti in lasmi po še poznanih opisih in pričanjih; ima tudi nekaj segavega, o čemer govori inženir Potočnik v darilnem pismu za Kurzovo sliko, ki jo je za Silvestrovo 1863 poklonil Francu Levcu (v prevodu): Tisti slikar torej, ki mu bo nekoč uspelo ob upoštevanju osnovnih črt mo-

(Nadaljevanje na 17. strani)

Za konec tedna

Sobotna priloga Dela

Srečanje na meji

Brez
pedsodkovPogovor z avstrijskim
kancelerjem
dr. Josefom Klausom

Res ne gre, da bi se človek pogovarjal s kancelerjem sosednje dežele o vremenu in o vsakdanjih rečeh. Vendar je dr. Josef Klaus sam najprej vprašal v hrvaščini: »Kako živite tam preko kod vas?« Kot vnet prijatelj zimskega športa in še vedno aktiven smučar (kajpak ni pozabil tudi o snežnih razmerah pri nas, kjer pozna, tako je dejal, iz lastne prakse odlične smučarske terene.

Visokega državnika smo srečali ondan v obmejni avstrijski Radgoni, kamor le poredko pride, čeprav je imel tu pred osmimi leti, takrat še kot zvezni finančni minister, prve pogovore z radgonskim županom Alfredom Merlinijem o graditvi novega mostu čez mejno reko Muro.

Tokrat dr. Klaus ni pripeljala pgt v obmejni mesteci Radgono in Cmurke samo pobuda lokalnih oblasti o razširitvi sodelovanja z obmejnimi območji Jugoslavije. Kljub temu je avstrijski državnik pozorno prisluhnul stališčem občinskih mož, ki so na podlagi dobrih izkušenj v minulih letih predlagali nadaljnjo modernizacijo mešnih prehodov, hitrejšo urejanje komunikacij in druge naloge Avstrije za povečanje in razširitev maloobmejnega prometa z Jugoslavijo.

Sicer pa je dr. Klausu dobro znan odlični preobrat v razvoju avstrijskega mejnega območja z Jugoslavijo po oživitvi maloobmejnega in mednarodnega prometa.

Dejal je: »Ko sem prišel pred osmimi leti v Radgono, je bila tu mrtva meja, danes pa z zadovoljstvom ugotavljam, da življa ta svet buren gospodarski razvoj. Kakšen pomen pripisuje Avstrija krepitvi sodelovanja z Jugoslavijo, pa najbolje dokazuje lansko srečanje predsednikov obeh dežel na tej skupni meji.«

Avstrijskemu kancelerju tudi ni neznano, da je samo lani v osmih mesecih slo čez prehode na jugoslovansko-avstrijski meji v okviru maloobmejnega prometa že 215 tisoč Avstrijcev z več kot šeststot tisoč avtomobili. Tudi ne zapira oči pred dejstvom, da zahteva turistično gospodarstvo v obeh deželah nove oblike sodelovanja, ker imata na tem območju Slovenija in obe avstrijski deželi, Štajerska in Koroška, imenitne možnosti za zamenjavo domačih in tujih gostov. Tako uskladen turistično delovanje pa zahteva povezavo pristojnih zbormic, turističnih organizacij, zlasti pa poslovno sodelovanje potovalnih agencij in hotelov.

Toda bolj kot sodelovanje v turizmu nas je zanimalo stališče avstrijskega kancelerja o možnostih sklenitve sporazuma o obmejni blagovni menjavi, da ne bi ostalo naše gospodarsko sodelovanje omejeno samo na sejemске sporazume.

Dejal je: »Kolikor mi je znano, Avstrija nima povsem odklonilnega stališča do te pobude, kar povezuje predvsem z vse hitrejšim in vse uspešnejšim uveljavljanjem dobrih sosedskih odnosov med našima deželama, z obojestranskimi pobudami, ki so sad skupnih prizadevanj. Zato označujem nadaljnjo krepitve sodelovanja na gospodarskem, kulturnem in na vseh drugih področjih za zgodovinsko in hkrati evropsko nalogo Avstrije.«

Ko smo vprašali dr. Klaus, če je pripravljen še nadalje osebno prispevati za uresničevanje te naloge, je odgovoril: »Seveda tudi osebno podpiram krepitve zlasti gospodarskih stikov med Avstrijo in Jugoslavijo, ker ocenjujem to nalogo za kontinuiran proces, koristen za obe deželi. Zato bom tudi v prihodnje podpiral vse predloge, ki bodo olajšali in pospešili gospo-

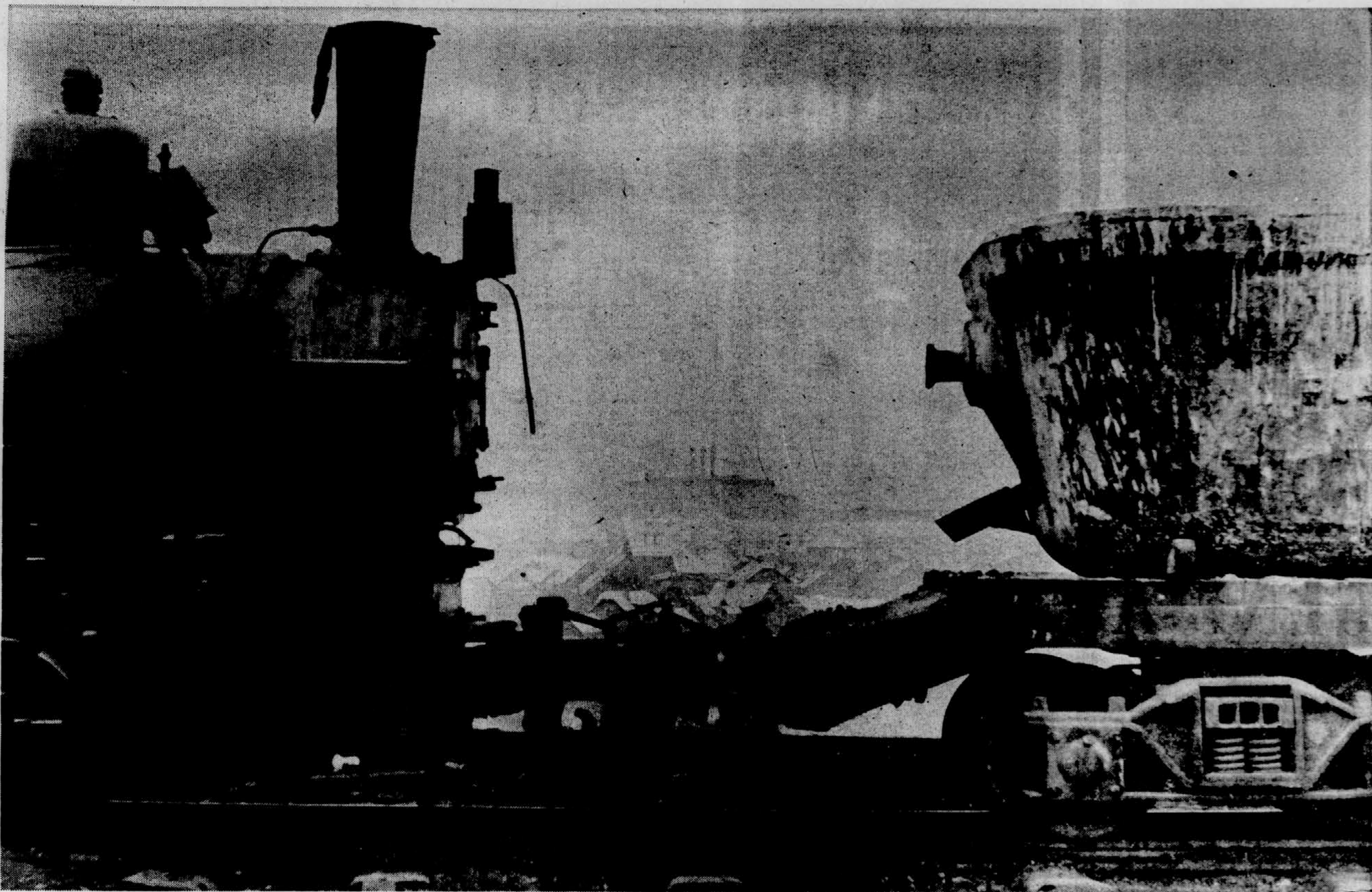

DR. JOSEF KLAUS

»Sodelovanje z Jugoslavijo — naša zgodovinska naloga«

darsko sodelovanje med nami, poseben pomen pa pripisujem gospodarskim in kulturnim stikom ter splošnem vsem oblikam sodelovanja med mejnimi območji Avstrije in Jugoslavije. Veliko nam je od tega, da bi naša meja postala še bolj odprta, da bi medsebojne odnose še izboljšali. Zato smo se tudi v prihodnje pripravljamo pogovarjati s predstavniki vaše dežele o vseh vprašanih in predlogih, ki zanimajo obe deželi.«

Na koncu pogovora z našim sodelavcem je dr. Josef Klaus poudaril potrebo po skupnih naporih obeh dežel za učinkovito obrambo pred povodnjami. Leto 1968, ko je vodna stihinja povzročila neprecenljivo škodo tudi v obmejnih delih avstrijskih dežel Koroške in Štajerske, je označil za prelomnico v tem sodelovanju. V Avstriji so celo predpisali posebno davščino; tako zberejo na leto koli 350 milijonov šilingov za urejanje hudournih rek in potokov. Tudi hudourni potok Kučnica, na meji med Pomurjem in Štajersko ter Gradščanko, sodi po njegovih besedah v program sodelovanja.

Slika in besedilo:
BORO BOROVIC

MARJAN KREGAR: SKICA Z JAVORNIKA PRI JESENICAH

Zagrebski kalejdoskop

Veto na drugo mladost Gornjega mesta?

Do določene akcije je še daleč

Starožitno zagrebsko Gornje mesto, ki je registrirano kot spomenik in zaščiteno z zakonom, je ena najimennejših, najbolj ohranjenih zgodovinskih celot ne le pri nas, temveč celo v evropskih razmerjih. Strokovnjaki zatrjujejo, da ima Zagreb (kot vse bolj razvito poslovno, turistično in tranzitno središče) prav glede na to izredno priložnost poskrbeti za bolj atraktivno bivanje domačih in tujih gostov, toda...

Gornje mesto preplavljajo zdaj upokojenci, njegova značilnost pa so tudi prazne ulice in trgi v neskončnost trajajoče razprave, kako naj bi napolnili to okolje z novimi življenjskimi sokovi, so utrudili vse njene udeležence in tudi tiste, ki so zainteresirani za tak izid (konservatorji, turistični delavci in gospodarstveniki), starinska poslopja propadajo iz dneva v dan, po pravila so vse dražja itd. Strokovnjaki vneto dopovedujejo, da to prednostno oživitve tega starega urbanega kompleksa neprecenljivo. Prav zato so pred kratkim spet ožvile polemike, da bi bolj predstavili gornje mestno kulturno zgodovinsko celoto, katere doberšen del je doslej ostal neznan in nedostopen celo samim Zagrebčanom. Stvar je toliko bolj zapekljena, pravijo, ker so dosleži v Beogradu, Splitu, Ljubljani in še v nekaterih drugih mestih, kjer so se ubadali s podobnimi problemi, presenetljive se šteje.

Gradec, zagrebsko Gornje mesto, je bilo razglašeno za svobodno mesto že 1242. Odtlej se je bliskovito razvijal, tako da je že od 15. stol. politično središče in glavno mesto Hrvatske, ki je za svojim zidovjem razvijalo bogato življenje. Tu je bila 1607 ustanovljena prva gimnazija, kmalu nato pa tudi univerza, da ne govorimo o školskih in gledaliških. V Zagrebu je zasedal Sabor, delovali so ustanovitelj ilirskega gibanja itd. To je pravzaprav le nekaj najpomembnejših stvari, ki dajejo poseben pečat kulturnozgodovinski vrednosti Gornjega mesta, ki je zdaj posebno dobro ohranjena urbanistična celota, edinstvena struktura, skladišče starinskih palač, ki so povezane z najbolj znameniti imeni hrvatske preteklosti, okolja, ki so ga oplemenitila stotletja.

Strokovnjaki poskušajo prepričati pristojne, da za povečanje atraktivnosti starega Zagreba in njegovo turistično valorizacijo ne bi bilo treba odmeriti na kupe denarja. Menijo, da bi bilo nujno treba ovesti pročelja starih hiš, poskrbeti za primerno ulično razsvetljavo idr. Tako bi bilo treba na primer oživiti Markov trg, čemur naj bi prispevale nemajhen delež vabljive prireditve scenske in glasbene vsebine.

Ni skrivnost, da predvideva inštitut za ekonomiko in turizem v svojem načrtu med drugim ureditev grajskih sidov, ki »kajžejo zobek novemu Spodnjemu mestu, in sicer z vrtno arhitekturo, ki jo bo treba temeljito obnoviti, zapuščene dele pa ozeleniti. Seveda pa bo doživelo Gornje mesto popolno ožvitev šele, ko mu bodo »vdažniki« tudi druge oblike življenja. Za zdaj ni mogoče zamisliti pred dejstvom, da ožvite stari trg komaj dvakrat na leto (ob

mednarodni folklorni prireditvi ter sejmu ovetja). Poznavalci vidijo rešitev v gradnji enega ali dveh hotelov visoke kategorije v tem mestnem delu; le-ta naj bi našla »zatočišče« v starih palačah ali morebiti v nekdanjem jezuitskem samostanu, za adaptacijo katerega je že pripravljen projekt. Ni jih malo, ki zagovarjajo zamisel, da bi take sorte hoteli sprožili rojstvo butikov, antikvariatov, ekskluzivnih knjigarn, malih razstavnih salonov itd. Najbolj vneti vodniki ožvilitve starega Zagreba zatrjujejo (in tega ni zamokala niti študija inštituta za ekonomiko in turizem), da bi morali v tem okolju odpreti tudi ateljeje in da ti stanovanja umetnikom, za katere je Gornje mesto že od nekdaj vabljivo muholovec. Predlogov, ki bi dali ulicam in temu okolju bolj živahno, prijetno podobo, je seveda še več.

Mestna skupščina ni dala — kakor so to storili v preteklosti že mnogi — veta na ta projekt, temveč ga je podprla. Sklenila

je, da bo zavojilo posebnih in splošnih interesov v njeni domeni vsi sklepi, ki so v kakršnem koli sorodstvu z oživitvijo tega starožitnega mestnega dela, medtem ko naj bi bil izpolnjevalec pred nedavnim ustanovljeni sklad. Denar, ki bo potreben za to, bodo zagotovili iz proračunov namenskih skladov in kreditov, ki so jih posamezni investitorji in drugi pripravljali zagotoviti pod zelo ugodnimi pogoji.

Med »uporniki« so še vedno konservatorji, ki že leta dajejo veto na konkretne predloge. Menijo, da ni mogoče brez posledic drezati v takšno staro urbano jedro ter da so »operacije«, ki so za zdaj predvidene, samo delna rešitev; to, pravijo, ne bi v ničemer preobrnilo na glavo težavne situacije, temveč bi jo samo poslabšalo. Konservatorji v isti sapi pristavljajo, da je za to dejanje potrebna celovita študija, ki pa je za zdaj še ni. Prav zato tudi mestna skupščina nima pravice sprejemati nobenih določnih sklepov. Polemike v zvezi s

tem so pogosto še vedno zelo vroče, tako da se ni mogoče posloviti od vtisa, kako je oživitev zagrebskega Gornjega mesta še vedno predvsem stvar zamisli in želja ter da bo treba do določene akcije prevoziti še dolgo avtomobilsko cesto...

Drugo vprašanje, ki ni ta čas nič manj splošno, je, ali bo dobilo mesto do 1972. leta toliko jasi, da bo v njih prostora za okrog 1600 otrok (do tretjega leta starosti) in toliko otroških vrtcev, da bodo mogli sprejeti 5500 predšolskih otrok? Mnogi zatrjujejo, da je to uresničljivo, vendar le v primeru, da bodo Zagrebčani sprejeli predlog družbene skrbi za otroke, ki ga je pripravil svet za družbeno skrb o otrocih in mladini. Seveda pa Zagreb ni v zagati samo zavoljo jasi in vrtcev, temveč tudi glede podaljšane bivanja učencev, dijaških domov idr. Jasno je že, da bo treba odmer-

jati vsako leto — če bodo hoteli uresničiti predvideni načrt — po 50 milijonov (v naslednjih petih letih) Nihče niti ne sanja, da je to uresničljivo in tako je tudi svet za družbeno skrb o otrocih razglasil le najbolj bistvene naloge, ki bi jih morali uresničiti do konca 1972. leta. Med njimi so ureditev pionirskega mesta, domov in letovališč, največ denarja (71,6 milijonov) pa naj bi odmerili prav za jasi in otroške vrtce. Ta ožji, kratkoročni načrt bo terjal 93 milijonov oziroma okrog 31 milijonov na leto.

Za Zagreb te pravzaprav žalostno, da je v jaslilih prostora le za okrog 600 otrok, v vrtcih pa za 3500. Ko bodo zgradili objekte, v katerih bo prostora še za 3000 otrok, bodo v jaslilih zajeli 10 odstotkov, v vrtcih pa 25 odstotkov zagrebskih predšolskih otrok. Seveda tudi to niso odstotki, ki bi jih mogli Zagreb veselo razglasiti.

MARJAN KUNEJ

Panorama

Kaj je moči kupiti v Beogradu

Nekoliko nenavadno: najceneje na Odpadu

Beograd se razvija v velemesto na veliko najrazličnejših načinov. Eden izmed njih je vsekakor zelo zanimiv v pregledu, kaj vse je moči kupiti na Odpadu. V nekaj beograjskih podjetjih, ki se s tem ukvarjajo, je namreč moči kupiti na kilograme umetniških slik, modnih kreacij za revije, hladilnik z garancijo, nove avtomobilske dele ipd. Manj zanimivo, toda prav tako ugodno je kupovati v prodajalnah, ki prodajajo z velikim popustom, pri čemer velja povedati, da so to nekatere posebne prodajalne, sicer pa prodajajo blago s popusti kar povsod. Poleg tega so popusti oziroma znižanje cen prisili v navado, tako da imajo Beograjčani jesensko, novoletno in spomladansko priložnost nakupa s popusti, ki so včasih tudi 50-odstotni. K vsemu temu pa je treba dodati vsaj eno večjih težav, ki pa se nanaša samo na avtomobiliste, katerih je že kar čez sto tisoč, če ne štejemo tistih, ki ne stanujejo v Beogradu, pa so potrebni pomoči servisov. Servise je namreč težavno najti, ker so skriti med poslovne in druge zgradbe in ker jih je malo.

Najbolj poceni in najbolj elegantno se lahko običete na Odpadu, pripravljajo ljudje, ki so preverili ta nakup. Trdijo celo, da se je beograjska televizija tako opremila z interesantnimi in svetovno znanimi modeli modnega kreatorja Aleksandra Joksimovića, in sicer na Odpadu v Donavski ulici.

Te moderne in dragocene obleke je kajpak treba zlikati ali pa tudi kemično očistiti. Ker pa jih prodajajo na kilograme, so zelo poceni. Takega blaga so tu prodali že za 750.000 dinarjev. Sem kajpak sodijo tudi stofi, ki so po 40, 50, 60 din meter, obleke po 70 do 130 din, plašči do 200 din, moške obleke do 250 din itd. Umetniške slike dobite po 1,5 din kilogram kot star papir, seveda če pridete v primernem času, ko jih imajo. Preprodajte pa jih lahko za desetkratno ali še višjo ceno. Umetniki sicer protestirajo, toda kaj, ko gre po predpisih vse odpisano blago ob likvidaciji podjetij in v podobnih primerih na Odpad iz ga tam prodajajo po navadah, ki za tako blago veljajo. Pravijo, da je največ blaga v Odpadu v Višnjijski ulici, potem v Donavski in Dubrovački ulici.

Tu dobite tudi dele douglasa, letala, če ga seveda želite sestavljati. Sicer pa lahko kupite tudi televizorje, radijske sprejemnike ipd. Nedavno je bil naprodaj celo hladilnik »Georgi Naumova« za 600 din in z garancijo. Nove avtomobilske dele za jiske so seveda naglo razprodali, pa tudi marsikaj drugega — npr. volno (čisto novo) za 3 do 4 tisoč starih din za kilogram. Tod okrog namreč vrvi prekupevalcev, ki bogato služijo.

Nekaj primerov znižanja cen oziroma cenenejšega nakupa v posebnih prodajalnah

vam pokažejo primeri le nekaj prodajaln, npr. prodajalna čevljev »Fruška gora« v Ulici Moša Pijade 2 (od 8. do 20. ure). Tu so ženski čevlji, ki so stali 68, po 24 din, športni ženski čevlji vseh barv in s surovo gumo po 36 din (prej po 94), lakaste kombinacije (antilopa) po 42 din (prej po 81), otroški čevlji po 48 din itd. V prodajalni Vašar v Njegoševi 67, kjer imajo deljen delovni čas, pa dobite najcenejše moške in ženske čevlje, katerih cena se giblje od 5 do 70 din. Otroški čevljički številki 22 do 34 so od 10 do 45 din. Tu dobite tudi ženske hišne copate iz španije in italijanske ženske čevlje tovarne Calligari; le-ti so od 46 do 52 din.

V konfekciji »Noviteta« v Nušićevi 10 so naprodaj bunde, ženski plašči, otroške bundice itd. Plašč »Hamburga« se je pocenil od 560 na 300, plašč »Bejruta« od 520 na 400, »Monako« od 400 na 220 din itd. Ženske obleke iz velurja so tudi po 15 din, plašči iz sintetičnega vlakna po 150 (prej 320, šetland plašči »Rosana« po 180 (prej 355 din) itd.

Seveda je treba povedati, da ni vse zlato, kar se svetli. Vmes so včasih tudi primerki z napakami, vendar je razprodaja blaga zmeraj boljša oziroma je vmes manj nekuranega blaga, kar kaže, ča postaja razprodaja po sezonah to, kar naj bi sicer

bila — razprodaja iz komercialnih oziroma poslovnih razlogov.

Za vse take nakupe oziroma izbiranje po vsem Beogradu je seveda najbolje, če si motoriziran. Beograd je zelo velik in je pešačenje zelo naporno. Avtomobilisti pa imajo težave ne samo s parkiranjem, temveč tudi s servisi. Majhnih servisov skorajda ni in tudi sicer so servisne postaje neopremljene in počasne. Dnevno nego avtomobilov Beograd skorajda sploh ne pozna. Servisov je v Beogradu 6 ob 7 avtomontnih podjetjih. Kajpak so to specializirani servisi. Je pa okrog 130 zasebnih delavnic, ki pa so zelo neorganizirano razporejene, to velja tudi za servise, za vse pa majhnost, neopremljenost in počasnost. Pravijo, da so avtomontna podjetja bila nekdanj pripravljena zgraditi 26 novih servisnih postaj za hitro delo, pa niso dobila ustreznih lokacij (težave s komunalijami) ali pa so bile lokacije tako drage, da bi več porabili zanje kot pa za gradnjo servisnih postaj.

Zaradi tega beograjska podjetja gradijo servisne postaje v drugih mestih, kjer jim brezplačno ali pa skoraj zastoj dajo zemljišče, kar je uteha za podjetja, ne pa za avtomobilista v Beogradu, ki vsekakor ne bo šel na ibarsko, donavsko, bosensko ali katero drugo magistralo iskat servis za hitro pomoč.

VIKTOR SIREC

Bertrand Russell

Konsolidirana partija

Veno Pilon

JOZE SNOJ

S tiskovne konference v Stockholmu

„Videla sem množice mrtvih“

Pričevanje v solzah

STOCKHOLM, konec januarja. — »Neki starček ni hotel slediti ameriškega vojaku, ki mu je grozil s puško. Vojak mu je zasidil bajonet v trebuh in nato večkrat ustrelil vanj. Potem sem videla, kako je truplo zbrčal k drugim mrtvecem. Vaščanom, ki jih niso pobili, so zvezali roke in jih nagnali na tovarnjake, ki so jih potem odpeljali v meni neznan smer.«

Tako je pripovedovala 21-letna Pham Thi Lien (ena od preživelih pri ameriških pokolih v Južnem Vietnamu) na veliki tiskovni konferenci v Stockholmu. Z njo je bila 12-letna Vo Thi Lien, ki je opisala svoje strašne spomine iz pokola v Song Myu. Obe dekleti je spremljal angleški tolmač, gospa Le Thi Cao, ki je med drugim dejala mnogim zbranim švedskim in tujim novinarjem:

»Upam, da boste pisali o zločinih, ki jih ameriški vojaki delajo v naši deželi, tako da bodo odšli domov in bodo naši ljudje lahko živeli v miru.«

Mlađe dekle, z dvema kitama temnih las in žalostnimi črnimi očmi, je začelo. Vstala je in govorila glasno in razločno, ne da bi se ji tresel glas. Opisala je dogodke 16. marca 1968 v vasi My Lai, ko so Američani pobili osemnajst članov njene družine.

»Živeli smo v vasi My Lai, delu Song Myja. Lepega dne se je na nebu prikazalo enajst vojaških helikopterjev. Dedek, babica in jaz smo takoj skočili v zaklonišče. Toda ko je babica šla čez nekaj časa na prosto, da bi pogledala, če so vojaki že odšli, jo je zadelo krogla in padla je na mestu mrtva. Njeno kri sem imela na svojem obrazu in po vsem telesu. Ko je bilo napada konec, sem videla množice mrtvih. Videla sem, kako je vojak z bajonetom zabodel nekega dečka.«

Vo Thi Lien je našla tudi dve od svojih sester in njihove otroke zabodene. Videla je vaščane, ki so jih vojaki pobili. Vseno- okrog so bile na zemlji krvave lise. Eden njenih malih bratrancev je padel pod rafali iz brzostrelke.

Ko je Vo Thi Lien prišla nazaj v zaklonišče, je povedala, kaj je videla. Svojemu bratu, ki je hotel ven, je zakričala, naj ostane v zaklonišču, toda ni je poslušal. Američani so ubili tudi njega.

Ko je to povedala, Vo Thi Lien ni več zdržala v svoji nenaravni neprizadetosti. Glas se ji je stresel; 12-letnemu dekletu so se udrele solze. Novinarji so bili očito ganjeni.

»Naposled so Američani prišli tudi v naše zaklonišče. Ustrelili so mojega najmlajšega brata. Nič nisem mogla storiti, da bi mu pomagala. Videla sem ga umreti.«

Potem ni zmogla več pripovedovati.

»Iz naše vasi nas je preživel samo pet. Ko so Američani odšli, sva dedek in jaz pokopala babico in druge. Prijazni ljudje v vasi so mi potem pomagali, da sem prišla iz vasi, in tako sem sedaj tukaj.«

Dekle se je sedelo na stol. Trudno se je naslonilo na švedsko dekle, ki je ves čas bilo sedelo ob njej in jo držalo za roke.

Vo Thi Lien je zdržala vso pripoved — to- krat še.

Pham Thi Lien je stara 21 let in torej že odrasla ženska. Živela je v drugem okraju in pokol, ki ga je opisala, se je zgodil v vasi Binh Chau v pokrajini Ba Lang An dne 13. januarja 1968. Obe dekleti si nista v sorodu, čeprav se obe pišeta Thi Lien. To je čisto naključje.

Strica in očeta Pham Thi Lien so južno-korejski zavezanci Američanov ubili že januarja 1966. Pred napadom na njeno vas je bilo dekle v zaporu zaradi suma, da je sodelovala s FNO. Pri tem so jo tudi mučili in Pham Thi Lien je pokazala sledi na svojih rokah.

Ko so Američani napadli njeno vas, je njena mati delala na riševem polju. Metalci ognja v tankih so zažgali vrt, okoli njene hiše, katero so poprej popolnoma uničili topovske granate. Vse naokrog so ležali mrtveci.

»Po napadu smo vsi preživeli začeli iskati člane naših družin. Ker doma nisem mogla najti svoje matere in treh sester, sem se napotila proti zaklonišču enega mojih stricov. V ruševinah sem našla roko, ki je pripadala eni mojih sester. To sem spoznala po tkani ni njenega rokava in po zapetosti. Pozneje sem izvedela, da je vse ubila mina, ki je eksplodirala v zaklonišču. Matere nisem mogla najti.«

Pham Thi Lien je govorila jedrnat in skoraj brez občutkov. Vendar se je naposled tudi njej začel tresti glas, ko je začela pripovedovati o iskanju svoje družine.

Američani so v njeni vasi pobili 300 ljudi. Pham Thi Lien ne ve, če je njen brat še živ.

»Upam samo, da se je rešil in da se bova nekega dne srečala.« 21-letna Vietnamka je pri tem začela jokati. In ko je nadaljevala svojo pripoved, je jokala, ne da bi zganila svoj obraz, ne da bi njen glas oslabil. Solze so ji nenehno tekale po licih. Ves ta čas je Vo Thi Lien, njena 12-letna spremljevalka, tiho sedela ob njej in s trudnimi očmi gledala na kopico novinarjev, fotoreporterjev in kameramanov, ki so na film zabeležili skoraj vsako solzo njene tovaršice. Za seboj je imela še nekaj podobnih konferenc, kajti te Vietnamke so poprej pričale v Bolgariji in na Madžarskem.

Njihovo potovanje financira svetovna federacija demokratične mladine, na Švedskem pa so bili njihovi gostitelji združeni odbori za podporo vietnamski FNO. Tri Vietnamke bodo imele podobne tiskovne konference tudi na Norveškem, Danskem in Finskem, morda pa tudi v Zahodni Nemčiji in Belgiji.

MITJA JERMOL

NAJVEČ ŽRTEV JE V VIETNAMU MED CIVILNIM PREBIVALSTVOM

Ozadje doktrine o „vietnamizaciji“

Od Adriana do Nixona

„Ohraniti kar najbolj poceni tisto, kar se ohraniti da,“ je vsebina nove ameriške politike

Predsednik Nixon je v zadnjem času večkrat ponovil, da je »vietnamizacija« vojne cilj njegove politike. Njegov zunanji minister je zatrdil, da je bil predsednik v prvem letu predsednikovanja v tej veji svoje politike izredno uspešen. Senator Fulbright in mnogi drugi pa zaskrbljeno opozarjajo, da »vietnamizacija vojne« še ne pomeni miru, ampak odpira nove nevarnosti, da se ZDA drugače kot doslej še globlje pogreznemo v močvirje vojne na azijskem jugovzhodu.

Nesporazumi in protislovne ocene v tej zvezi izhajajo iz zgrešene domneve, da sta cilj in vsebina Nixonove politike mir v Vietnamu, »vietnamizacija« pa zunanji izraz takšnega hotenja. Če večkrat je bilo zelo preprosto razloženo, kaj pomeni »vietnamizacija«: doslej so za ohranitev in obrambo ameriških interesov v jugovzhodni Aziji padali v Vietnamu ameriški vojaki, poslej pa naj bi saigonski, ameriškega porekla naj bi bila le denar in orožje, pa zapletena tehnična nadstava, potrebna za vzdrževanje moderne armade.

V tem, izključno vietnamskem okviru »vietnamizacija« torej ne pomeni nobene vsebinske spremembe v ameriški politiki. Če vzamemo »vietnamizacijo« kot zunanji izraz širšega procesa, ki ga je v ameriški politiki začel Nixon, pa ni mogoče zanikati, da pomeni novino v šoli ameriške globalne strategije. Ta proces bi očitljivo, čeprav nemara nekoliko poenostavljeno, poznarili s posegom v zgodovino. Do Trajana so rimski cesarji videli smisel imperialne politike v tem, da so s svojimi legijami širili meje svojega cesarstva; preobrat v politični strategiji Rima je nastal z Adrianom, ki je vse svoje državniške sposobnosti posvetil vprašanju, kako z najmanjšimi mož-

nimi stroški ohraniti od imperija tisto, kar se ohraniti da. Cilj torej ni bil likvidirati imperija!

Sedanji Nixonov politični svetovalec prof. Kissinger je že 1968. leta izjavil: »Obdobje, ko so ZDA prevzemale odgovornost za varnost in razvoj drugih narodov, je končano. Mi tega nismo več sposobni, prizadejati narodi pa tega niso več pripravljeni prenašati.«

V podobnem smislu je razglabljal tudi Nixon, ko je govoril, da bodo ZDA zveste prevzetim mednarodnim obveznostim, da pa bodo zmanjševale svojo neposredno prisotnost v zadevah drugih držav.

Če »vietnamizacija« kot doktrina, ki jo je postavil Nixon, nima neposrednega vpliva na mirno rešitev v Vietnamu, pa ni mogoče zanikati, da ne bi bila izraz nekaterih premikov v ameriški zunanje-politični misli. Ideološki predskoki manj kot v preteklosti vplivajo na načrtovanje zunanje-političnih akcij; »dogovarjanje z Vzhodom naj za- menja konfrontacijo z njim«, je den od aksiomov Nixonove zunanje politike. Razen tega pa je Nixonova administracija manj pripravljena verjeti v koristnost vojaškega vpliva na oblikovanje ameriške zunanje politike, kot je bil to primer v Johnsonovem

obdobju. Morda bi celo lahko rekli, da je Nixon bolj stvarjen in praktičen, ko gre za vprašanje, kako omejiti Pentagonovo politični pritisk na Belo hišo, ko je bil njegov predhodnik. Naloge, zmanjšati vojaške stroške in politični vpliv Pentagona, se je sedanji minister Laird lotil z drugega konca kot njegov predhodnik. Medtem ko je bil MacNamara prepričan, da bo z modernizacijo struktur v Pentagonu mogoče ta vojaški mehanizem v večji meri podrediti kontroli civilne oblasti, je Laird postavil generale pred preprosto dejstvo: imate manj denarja, torej varčujte.

Reorganizacija sveta za nacionalno obrambo, zelo široke pristojnosti, ki jih je dobil proračunski urad za nadzorstvo nad vojaškimi izdatki, ter na novo ustanovljena komisija za revizijo obrambnih programov, ki deluje v okviru sveta za nacionalno varnost, vse to daje misliti, da namerava Nixon čim bolj utišati generale, kadar je go- vora, kako z najmanjšimi stroški ohraniti čim več tistega, kar se da in kar se sple- ča ohraniti.

Doktrina o »vietnamizaciji« je torej le del širšega procesa, ki ga je v ameriški zunanje-politični misli sprožil Nixon. Vzrok zanj je omejenost sredstev in možnosti — denarnih, političnih, diplomatskih in psi- holoških — za globalno strategijo v dose- danjih razsežnostih, njegov cilj pa je, ohrani- ti s čim manjšimi stroški od imperija tisto, kar se ohraniti da in spleča.

Logično je pričakovati, da bo »doktrina« naletala na ustrezen odziv na drugi strani. Če skuša Washington z manj denarja ohraniti kar največje tako, da je v smislu »doktrine« del bremena za dosego tega cilja prevajal na ramena Saigona, potem bo ra- zumno pričakovati, da tudi Hanoi razmiš- lja, kako čim bolj poceni preprečiti ta na-

črt; obema stranema je pri tem jasno, da vojaška zmaga v takšnem okviru konfron- tacije ni mogoča.

Medtem ko je na ameriški strani za no- vo taktiko dovolj otipljivih dokazov v izja- vah odgovornih državnikov in v javnih vlad- nih ukrepih, lahko na drugi strani samo iščemo namige, na podlagi katerih bi smeli domnevati, da razmišljanje v tej smeri te- če tudi v Hanoju.

General Giap je decembra lani v hanoj- skem tisku objavil sedem esejev o temi »ljudska vojna«. General je ugotovil veliko neravnotežje sil v tehnični opremljeni iz tega izjavljaj sklepe: v sedanjih razmerah bi bilo priporočljivo, vrniti se k taktiki, ki jo je imela FNO do leta 1965, to je do trenutka, ko so ameriške operativne enote prevzele vojno v svoje roke in se aktivno ter nepo- sredno zapletle v vietnamski konflikt. To taktiko bi bilo mogoče v kratkem strniti v takole formulo: začeti s političnim bojem, ki se v naslednji fazi prepleta z vojaško obliko boja in v tretji fazi prerasne v konč- ni zmagoviti spopad tako vojaške kot po- litične narave.

Zmagovalec iz Dien Bien Phuja in ugled- ni vojaški teoretik je ob tem še dodal, da se ljudstvo ki se bori proti agresiji, v določenem trenutku spet lahko vrne k po- litičnemu boju, če je prej oboroženi boj že prignalo do vrhunca.

Giapovi vojaški eseji, številne izjave o vojni, ki bo še dolga in težavna, in pa okrožnica generalnega političnega oddelka severovietnamske armade, ki opozarja, da se mora v vsem podrediti kontroli partije, vse to je vzbudilo domneve, da v Hanoju razmišljajo, da bi spremenili taktiko; okro- žnico političnega oddelka armade imajo za znamenje, da je zamisel o novi taktiki, ki najbrž prihaja od partijskega vodstva in ne od poklicnih vojakov, že prevladuje. V tej smeri gredo spekulacije tudi z Giapovo iz- javo o vojski: v kateri ne more biti indivi- dualizma; vojaki, da lahko pravilno re- šujejo probleme, ki nastajajo v odnosih med armado in partijo le tedaj, če se stro- go drže partijske linije.

Če so domneve, ki smo jih citirali, vsaj približno točne, bi to lahko pomenilo, da budo vzporedno z umikom ameriških ope- rativnih enot frontalni napadi FNO na severovietnamskih čet postopno preraščali v gverilo in poostren politični boj za »dušo ljudstva«; prav taka oblika boja je pred- letom 1965 do tolikšne mere zrahljala saigonski režim, da so morale v aktivni boj poseči ameriške čete, če so ga hoteli re- šiti!

Gledano s strani FNO in Hanoja nova taktika ni umik, marveč poteza, ki odpi- ra možnost v treh smereh. Če se »vietnamizacija« res izvede do kon- ca, je zelo verjetno, da bo vojaška in po- litična gverila spodkopala temelje Thieuje- vemu režimu. Generala Don in Ming v pred- sedniški palači pa bi bila za FNO sprejem- liva sobesednija, kot je bila že izjavila go- spa Binh v Parizu.

Če bi Američani hoteli preprečiti tak raz- voj, bi morali v Južnem Vietnamu obdržati svoje čete, to pa bi pomenilo polom Nixo- nove doktrine z vsemi posledicami, ki bi jih to imelo na ameriško politično javnost.

Ob minimalni prožnosti Američanov pa ni izključeno, da bi se znova odprle vsaj minimalne možnosti tudi v Parizu. Nekda- nji podsekretar za obrambo Leslie Galb je namreč svetoval vladi, naj privatno obve- sti Hanoj, da je pripravljena »javno dolo- čiti datum dokončnega umika vseh ameri- škich čet, če bi ob tej izjavi lahko javno izrazil, da obstajajo vsi razlogi za dom- nevo, da sta se FNO in Hanoi pripravljena pogovarjati s Saigonom in da se bodo se- vernovietnamske čete postopno umaknile iz Južnega Vietnama.«

Vse to so seveda le domneve o možnostih ali verjetnih možnostih v novo nastalih raz- merah. Ker ima zapleteni vietnamski pro- blem svetovne razsežnosti, so tudi vse po- teze v zvezi z njim merjene z vatnom glo- balne strategije. Če sama doktrina o »vie- tnamizaciji« niti za las ni približala mirne rešitve v Vietnamu, pa utegnejo premiki v globalni strategiji Združenih držav, iz ka- terih je »doktrina« vznikla, ustvariti v dalj-šem časovnem obdobju vzdušje, v katerem bo tudi gleda Vietnamu laže iskati ustrezno politično rešitev.

MARJAN SEDMAK

MIRAN SUSTAR

ZSSR

Kraljevanje „zelenega zmaja“

Od našega moskovskega dopisnika

Če bo šlo vse po sreči, bo abstinenti Sv. Jurij po Tverskem bulvarju začel preganjati »zelenega zmaja«. Jurija je v to bitko po- zvala »Večernaja Moskva«, ki se je — kot vsi drugi časniki po Sovjetski zvezi — zavzeto vključila v bitko zoper pijačevanje. Že dober mesec popularna »Večjorka« kot vsi drugi dnevniki objavlja ogorčene antialkoholne feljtone pod skupnim naslovom: »Pijače- vanje — zločin zoper družbo«.

Da ne bo nesporazuma, je treba povedati, da je »zeleni zmaj« priljubljeno ime za žganje; žganje, ki se prodaja pod imenom vodka, pa je v Sovjetski zvezi postalo priljubljeno nadomestilo za marsikaj — na pri- mer za kulturno udejstvovanje, za športno izživljanje, za dostojno posedanje po kavar- nah in restavracijah, ki jih je odločno pre- malo, za stanovanja, ki jih je tudi še pre- malo, in delovnega človeka po delu dolgo- ste malo vlečejo v družinski krog ter seveda za vse vrste osebnih in socialnih frustracij.

»Zelenega zmaja« že nekaj let niso tako ostro zbadali kot ga prav zadnji mesec dni. Zmaj je bil namreč po svoje tudi koristen: precejšen del tiste denarne mase, ki na trgu dobrin nima blagovne kritje, se zlije v državno blagajno prav zato, ker potrošnik za svoj denar kupuje več alkoholnih »do- brin«, kot bi sicer bilo normalno in potreb- no. Mimo tega je treba povedati, da siane politična steklenka dobre tri dolarje ali pri- bližno 40 dinarjev nove jugoslovanske valute. Ta cena vsakekor precej presegla proizvodne stroške, o čemer pa ne objavljajo podatkov; tudi o sami letni proizvodnji »zelenega zma- ja« že od l. 1962 ni na voljo nobenih uradnih podatkov, čeprav opazovalci menijo, da se

je proizvodnja vodke v zadnjih sedmih le- tih močno povečala. Ker državi močno kon- kurira tudi razviti, čeprav zakonsko nepriz- nan in preganjani zasebni sektor proizva- jalcev alkohola — ta zasebna industrija je z eno nogo nenehoma v zaporu, saj so kazni za »črna« proizvodnjo žganja precej hude — je pijače na trgu, kolikor si je srce zaželi.

Na »zelenega zmaja«, ki že dolga leta ne- ovirano kraljuje na prestolu Bakha, se je sovjetska oblast spomnila šele pred dobrim mesecem dni, in sicer v povsem določenem zvezi. Zaradi slabih gospodarskih rezultatov zadnjega obdobja so gospodarstveniki teme- ljito razmišljali o vrzokih, ki so do tega pri- peljali. Med njimi jim je zlasti škodil v oči problem absentizma, to je izostajanja s dela in v tej zvezi tudi problem pijačevanja na delu. Javno je postalo znano tisto, kar je pred tem vsakdo vedel zasebno: da »zeleni zmaj« ni samo spremljevalec zasebnega živ- ljenja svojih privržencev, marveč tudi po- membni »faktor proizvodnje« (ali bolje: faktor zmanjševanja proizvodnje). S tem pa je zadeva že postala pomembna tudi za državo.

Tverski bulvar pa je za »Večjorko«. Ta ulica v bližini samega mestnega središča

predstavlja namreč pravo past za vse, ki jim »zeleni zmaj« ni smrtni sovražnik. Od kri- žišča pri ulici Hercena pa do tam, kjer Tverski bulvar seče moskovski »Broadway«, to je ulico Gorkega, skratka v razdalji nekaj sto metrov, ki jo pesec prehodi v manj kot desetih minutah, je kar pet ustanov, kjer je moč na hitro popiti prvo steklenico — pol litra, kar predstavlja najmanjšo količino — in nato še nedoločeno število drugih stekle- nic. Na veliko nesrečo ljubiteljev alkohola je v Moskvi malo lokalov — in predvsem gre za ugledne restavracije, kamor bo pa- metni človek krenil šele, ko si bo po tele- fonu rezerviral prostor, sicer se mu prav la- ko zgodi, da bo v vrsti čakal pred vrati. Teh lokalov, kjer je moč popiti šilec ali dva, je, kot rečeno, malo. Skoraj povsod se torej pije kar iz političnih steklenic. To velja posebno za tiste, ki ga potegnejo po »sihiu«, saj tem praktično ni do tega, da bi tri ure sedeli v restavraciji ter iz vodki popijeli tudi večerjo. Na Tverskem bulvarju ga tako da- vajo na zob v špeciirski številka 3, v menzi- sti, 9, v bifeju »Elbrus«, v špeciirski trgo- vini »Armenija« ter pri čevapčičarjih v »Kaz- beku«. Mimo tega pa postujejo na tem te- renu še pivski kioski in kavarnice, skratka sedem postaj pivske golgotе.

Pol litra kristaline vodke je za marsika- terega okorelega pivca pretirana količina — se posebej, če jo je treba popiti na mah. Rusi ga zato dajejo na zob »na trajaja«, se pravi v troje (še vedno je v veljavi navada, da prvi žejni dvigne po en rubelj in čaka, da se mu pridruži še drugi in tretji kandi- dat), v zadnjem času pa ga posebej žejni »razlivajut po polame«, to je, delijo na pol. Tisti, ki se štejejo med solidne ljudi in ne- navade pijače, bodo imeli s seboj vedno tudi kos črnega kruha in kosček kisle ku-

marice, kajti med pitjem je dobro, da pošten človek tudi kaj prigrizne.

Ni kaj reči. »Vzdolž Tverskega bulvarja je precej pogosto moč srečati državljane, ki zelo omahljivo stoji na nogah.« Se v zvezi s tem ugotovila »Večjorka«.

Ker je »zeleni zmaj« po decembrskem ple- numu postal mimo vsega drugega še proiz- vodni faktor, je bilo v zadnjem mesecu dni slisati obilo predlogov, kako omejiti suve- rone pravice, s katerimi vlada v svojem kral- jevstvu. Tisti, ki menijo, da je vzrok pija- čevanja treba iskati v premanjšanem številu čistih, urejenih in solidnih lokalov, v neraz- viti mreži ustanov za kulturno in športno izživljanje, se zavzemajo za večje investicije v to področje; tisti, ki upravičeno ugotavlja- jo, da vsega tega čez noč ni moč urediti, predlagajo, naj bi špeciirskie trgovine »zelenega zmaja« prodajale samo nekaj ur na dan (vodko pijejo tudi za »malico«, saj jo je moč kupiti v prvi špeciirski že brž po de- seti uri, zato primeri pijačnosti na delu niso redek pojav).

V tej zvezi predlaga ena skupina absti- nentov, naj bi vodko prodajali v manjših steklenicah, češ da tako ne bo treba žejnemu na silo popiti celega pol litra, drugi pa so za to, da bi jo prodajali samo v litrskih stekle- nicah, saj bi marsikdo pošteno premislil, ali se izplača potegniti iz žepa sedem rubljev za nekajurno veselje in za kasnejši glavobol. Najbolj radikalno pa se je zadeve lotil neki tovariš Loginov iz Krasnodara, ki je zahte- val, naj bi v SZ uvedli »suhi zakon«, to je prohibicijo, in prepovedali prodajo alkohol- nih pijač. Loginov je sam priznal, da mnoge zahodne države s takšnim ukrepom niso do- segle zaželenega cilja, toda »to so bile kapi- listične države, kjer izkoriščevalskemu raz- redu sploh ni do tega, da bi delavci jenjali piti«.

V PARISKEM ODEONU
Prizor z gostovanja Senegalskega narodnega gledališča

Zapiski iz pariških gledališč

Tamtam je preglasil vse

Senegalci - „Violina na strehi“ - Ohgrizeno jabolko - Konflikt sle in sile

Ob koncu so bobnarji še enkrat udarili svoj divji tamtam. Črni plesalci in plesalke v bleščečih se tunikah so metali od sebe roke in noge v vse bolj strelovitim ritmu. Neka gledalka iz druge vrste v parterju, tudi črka, je odvrnila čevlje, bosa skočila na oder in se začela tudi sama zvijati v hrušču bobnov, ki so oglušujoče polnili veliko dvorano gledališča Odeon. Še dolgo smo stojeli v Théâtre de France ploskali ansamblu Senegalskega narodnega gledališča iz Dakarja.

Nobelov nagrajenec, veliki guatemalski pisatelj Miguel Angel Asturias je s svojim dramskim prevencem »Toro Tumbo« v režiji Clementa Hararija na istem odru gledališča v Cité Universitaire konflikt sle in sile poizkusil rešiti na veliko bolj čist, skrajševal svetniško povzdignjen način; s tem, da se je znova zatekel k svojim nekdanjim indijanskim virom starih Majev. Dramska zgodba je zelo poenostavljena, dialog je čisto monolog. Gre pravzaprav bolj za recitativno pompozitiven poetično legendo, kot pa za pravi dramski zaplet, čeprav se pred nami v orjaškem konfliktu spopade uvožni kolonializem in potlačeni element domaćih indijanskih narodov, za pravice katerih se zdaj Asturias v vseh svojih knjižnih delih tako vneto bori. Seveda pa ne bi bil sam potomec teh starih indijanskih Majev, če ne bi vsega zavil v neko čarovno otroško demonsko mistiko mask in bobnov, ki se vleče skozi vso dramo.

V skladišču izkoriščevalskega kolonizatorja, prekupevalca s starimi majevskimi maskami in fantastičnimi kostumi, se izgubi nedorazumljiva majevska deklica, ki je prišla v trgovino skupaj s svojim očetom in stricem. Polteni tuji trgovci jo posili, a obenem ugotovi, da je deklica umrla. V navalu strahopetnosti si izmisli, da je deklica posilil in ubil redki hudci, pošastna maska iz njegove karnevalske zbirke. Nevedni, lahko verni in mistični Indijanci laž verjamejo. Toda ob žalostnih spominih očeta in strica, ki prenašata mrtvo deklico iz vasi do vasi, se dvigne iz dna ljudskih množic skoraj svetli spoved karnevalskega obrednega maskevanja, ki zalije tudi mesto. Vsa reakcionarna in nasilna od tujeve korumpirane junta pa na sestanku pri trgovcu z maskami zaradi zamenjave karnevalskih petard s pravih razstrelivom zleti v zrak.

Seveda vsega tega na odru nismo videli v realistični, ampak skoraj povsem stilizirani, poetično simbolični obliki. Scena in kostumi so bili sicer zelo dobro, pristno južnoameriško delo, z vso razkošno domišljijo; tudi poenostavljanje grotesknih situacij z lukmi za yankelsko junto s predsednikom, generalom in kardinalom na čelu je bilo izvedbi samo v prid. Toda pri vsej dobri igri nastopajočih vendar ni bilo mogoče zakriti očitnega varčevanja v osebi in izvedbi. Čeprav je šlo za osebno dramo dekleta, bi pozneje, ko se je prebudil ljudski hudornik po vaseh, predstava dobila povsem drugo dimenzijo upora, če bi res lahko nastopil številan ansambl. Sorazmerno malo občinstva za to, tako rekoč svetovno premiero Asturiasove dramatike je bilo s tem vzročno povezano.

Senegalci so, nasprotno, prišli v Théâtre de France-Odeon v Parizu, ki ga po izgonu J. L. Barraulta uporabljajo zgolj za reprezentančna gostovanja, z velikim igral-skim in folklornim ansamblom. Dakar kot središče nekdanje francoske orientalne Afrike, je že od leta 1933 dalje poizkušal, da bi združil dva tokova: staro afriško ljudsko izročilo pesmi, plesov, ritmov in mišoj ter zahodno gledališko kulturo, ki so jo spoznali predvsem po posredovanju Francije. Turneje nekaterih senegalskih ansambl-ov, med drugim znanega folklornega ansambla Keita Fodeba, so ta novi ogenj afriške kulture že pred leti ponesli po Evropi in Ameriki. Še posebej pa so se sistematično lotili dela po letu 1964, ko so ustanovili v Dakarju sedanje Senegalsko narodno gledališče, ki ga vodi Maurice Sonar Senghor.

Dva tedna je tako pred klasičnim stebrišnim pročeljem Odeona, lanske majske

tribune puntarske imaginacije, rdeče žarela maketa velike senegalske črnske obredne maske, ki naj bi simbolizirala genij prebujajoče se Afrike. Nemažno dragocena, izbrana razstava raznih afriških obrednih mask iz lesa, kovine in perja v hodnikih gledališča je pričarala vso elementarno silo doslej zatiranega črnsstva. Maske, pokrite z maskami, ali ste videle, kako so se rodile vode, kako so se ulivale zvezde, kako so se oblikovali kontinenti. Je o njihovi praznovitosti zapisal črnski pesnik Bernard Dadie.

Poleg domače drame Cheika N'Dao iz senegalske zgodovine »Izgnanstvo kralja Alburija« so v Parizu tokrat prikazali svojo najbolj evropsko kreacijo, Shakespeareovega »Macbetha«, in svojo najbolj ljudsko afriško igro, »Kruko zgodbo« Biraga Diopa »Moriamova kosta. Pri vsem izjemno zanimivem eksperimentu s črnskim Macbethom, ki je v tem svojem novem okolju in temperamentu dobil nove vrednote, pa je bila seveda največje odkritje prav njihova posadka ljudska tvornost. Sama igra »Moriamova kosta« kot igra ni bila niti poseben dosežek. Bila je bolj igra v slogu naših čitalnic, seveda z vsemi značilnostmi afriške črnske igre: pretiranih, hlastnih kretenj in zelo glasnega, izrazno poudarjenega govora. Pogovor med možem in ženo je pri tem zaradi tega, ker je morala žena v duhu popolne pokorščine ponavljati moževa naročila, zvenel skoraj liturgično kot litanije. Toda pri vsej tej ljudski atmosferi, ki bi jo skoraj lahko krstili za veseloigro, je osnovni dramski zaplet tako edinstveno izviran, tako pošastno grozljiv, da tematsko poseka Shakespeara.

V vasi Lamene-Lamene že niso pomnili, kdaj so zadnjič jedli »rdeče meso«. Kljub silni revščini so končno od nekdaj privlekl

vola, ga ubili in raztelesili. Vsakdo v vasi je dobil svoj kosček mesa. Moriam, ki je delil, si je vzel zaradi zaslug najboljši del — kost z bedrom. Skoraj v sladostrastnem transu je jel ženi naročati, da mora kost kuhati čim bolj dolgo, da se bo meso povsem razmeščalo in da bo užitek, ko ga bo dal v usta, toliko večji. Toda kot nalašč mu pride nepoklican v goste njegov prijatelj iz mladosti, kmet Musa iz druge vasi. Na vse načine se ga skuša otresti, čeprav mu noče gostoljubja naravnost odreči. Toda bedro, ki se kuha v kotlu, noče deliti z njim. Zato se naredi bolnega in se po fingiran smrti pusti celo živ zakopati. Moriam je res umrl. Musa po sklepu vasiških velmož prevzame njegovo kočjo in ženo. In prvo, kar novi gospodar prijateljev vdovi ukaže, je: »Prinesi kost, ki jo kuhaš!«

Zlato peno napisana imena francoskih komediografov po baročnih lozih so molče zrla na nov val, ki je kipeč pod kupolo Odeona. Pred Mollierovim kipom z lasuljo v foyerju sta dva črnska velikana igrala na dve starinski afriški glasbili: piščal in nekakšne trebasaste citre. V bogatih kostumih so v finalu na odru zelo naravno patetično in poetično prednašali odmomke iz senegalske poezije: o črni Afriki, ki je dolgo, dolgo nosila težko, pretežno breme, a ki danes vstaja in zbira v sebi križpotja svetov; o dekletu, ki se je pri vodnjaku z vso telesno slastjo vdalo možkem. Recitirali so v francoščini, peli so v domačih afriških narečjih. Toda, ko so se jeli oglašati s kožo, prevlečeni podgoloviti bobni, po katerih so divje tolkli s pestmi in dianmi, je postala govorica vsem razumljiva. ... za deportiranje od vsepovedno boš govorili, za nedolžne, za vse mrtve med mrtvimi, zoper vse nasilje, saj ti si sam nasilje, si sovražstvo, je vplil in tolkel črni bobnar.

BOGDAN POGACNIK

Seveda so zabeležili tudi sicer v pariškem gledališkem življenju vrsto še bolj poudarjenih uspehov, gmotnih in duhovnih, avantgardnih in standardnih. Rekord ima še vedno dobri klasični avantgardist Ionesco, čigar »Plešasto pevko« dajejo v malem gledališču Huchette z 86 sedeži že 13 let. V bulvarnem gledališču Comédie Caumartin so načeli deveto sezono s Carnolet-tijevim komadom »Boeing Boeing«. V gledališču Danou vlečejo komedijo »Pepsek Pierretta Bruna« v peto sezono. Montherlantovo »Mesto, čigar princ je bil otrok« se vedno polni gledališče Michel, čeprav ga uprizorjajo že tri leta. Od novosti, ki so jih uvedli v letu 1969, pa najbolj polnojo blaginje tri svojevrstne glasbene komedije: v Théâtre de Paris kasirajo vsak večer po tri milijone starih frankov z znova odviljeno Offenbachovo opereto »La Perichole«. V gledališču Porte Saint-Martin klub puntarji zoper sedanjo potrošniško družbo tej potrošniški družbi, zlasti premožnim, ki premorejo visoko vstopnino, očitno zelo ugaja beaistični »Fait«. V gledališču Marigny pa si z veliko žilico sledijo predstave sicer dokaj grenke zgodbe o revnih židovskih izgnancih iz Rusije v ameriškem aranžmaju »Violina na strehi«.

Ze premiera »Violine na strehi« v tem elitnem gledališču na Elizejski pojanjan je bila zares gaja; tudi kar zadeva občinstvo in večerne obiske. Zena, ki me je sprejela, je dobila že v veži, tako kot vse obiskovalke, darila paket vicnyjske kozmetike, jaz sem pa imel priliko, da sem pogledal v sinje oči filmske zvezde Mirene Daro. Ključno toplo zakurjeni avtorani sem na našem balkonu lahko ugotovil, da je Mirene Morgan onranna na sebi svoj leopardov kozin. Sama predstava pa je bila ljudsko domačn, po izvedbi slajen revijski variete, katerega zvezda nad zvezdami je bil neukonfijnt basist Ivan Ivorov. To sila popularno glasbeno komedijo po motajih živčevskih pripovedk »Ciolem Aie-ciolem«, oziroma libretu Josepha Steina, z glasbo Jerryja Bocka in Sheltona Harnicka, igrajo v New Yorku že sedem, v Londonu pa tri leta. Čeprav sta Robert Manuel in Maurice Vidalin poskrbela za francosko verzijo dela, je tudi pariško uprizoritev postavil ameriški režiser in koreograf Jerome Robbins. Toda verjetno so malokje na svetu, kjer so že to komedijo igrali, imeli tako odličnega Tovyja, kot je bil prav rusko pariški Ivan Rebhoff, široko znan po svojih pevskih nastopih in gramofonskih posnetkih.

Dogajanje, ki poteka med revnimi židovskimi prebivalci male vasi Anatetka v carski Rusiji v revolucionarnem obdobju 1905, ob koncu sicer tu in tam zaide tudi že v idealizirano apoteozo židovskih beguncev po svetu, toda v svojem pretežnem delu je preprosta, iskrena življenjska zgodba revne družine s petimi hčerkami, z željo po sreči, ljubeznjivo karikaturo vaških osebnosti od mesarja do rabina, s prizori naravnost bravurnih pretopov v krčmi in tradicionalnih porok pa tudi resnično pretresljivih revolucionarnih scen, ki jih je vse povezoval vtičnik, vselej optimistični vaški mlakar, oče Teyve s svojim svetovnim slagerjem »Oh, če bi bil jaz bogat...«

Avantgardno in angažirano ameriško gledališče »New York Open Theatre« je v dvorani pariškega Cité Universitaire, s skrbno prirejenim pušpanom na okroglih grediščah negovanega parka in s povodno neurejenih revolucionarnih lepakov v vstopni veži, posredoval prav nasproten krik: proti individualizmu in potrošniški družbi. Osrednje geslo J. Chalkina, ki vodi to puntarsko

gledališče mladih s 14. newyorške avenije, je prav to, da noče biti komercialno gledališče, ampak da hoče z eksperimentalne platforme svojega odra zastavljati gledalcom probleme. Čeprav iz šole Stanislavskega se je Haikin podobno kot Brock ali Grotowski, vrgel v raziskovanje kolektivnega izraza svojega ansambla. »Značaj gledališča se očrtuje samo z akcijo, zaporedjem telesnih udeleževanj.« Ohgrizeno jabolko, ki sem ga odnesel v žepu s predstave, mi je bil dokaz, da sem tudi sam aktivno sodeloval na njihovi kolektivni izvedbi J. C. Van Italiejeve drame »Kačar«.

Sicer pa ohgrizeno jabolko, ni bilo edino, kar sem odnesel s te predstave, ki je v popolnem uporu zoper dosedanje konvencije, moralo in zgodovino človeštva na igralno in miselno svojici način interpretirala biblično zgodbo prvega greha v raju. Ze začetek je bil nenavaden za običajne gledališke uzance. Po vseh prehodih za publiko so polegali na tleh v umazanih trikot-jih igralci in igralke, med njimi več črnov, in prav po tlu jeli piskati v primitivne piščali ter skrebljati z lesenimi ropotuljicami. A že v naslednjem hipu, ko je stvarjenje sveta doseglo vršek, so nekje ubili človeka; vrečke so prinesli truplo na oder in začeli s kolektivno, izrazno koreografirano avtopsijo. »Če se v množice zadržimo krogla, možgani le še s težavo funkcionirajo.« V bistvu je vsa predstava z vsemi, čisto v zboru govornimi teksti, potekala, kot da bi jecljalo človeštvo v agoniji s kroglo v možganih. Podzvestno sem lahko tudi razbral asociacijo na politične atentate na oba Kennedyja in M.L. Kinga. Morda so prav v prikazu atentatov dosegli največjo izvirnost in pretresljivost svoje kolektivne igralske kreacije: ubijalci in ubiti so se gibali ob izklicanju števil, kot da bi vrtili zaporedne ali zamešane številke nekega filma naprej in nazaj.

Atentat, kar pa bi bilo lahko tudi streljanje talcev, so postavili na začetek, čeprav bi kronološko to sodilo že v konec predstave, ki se sicer razklopi v osnovnih vizijah človekovih bibličnih začetkov. Toda vse to v bistvu zanikaajo ženske iz zboru: »Jaz nisem več na začetku, začetek sem izgubila, v sredi vsega sem, ne da bi vedela niti za začetek niti za konec. Gre za vprašanje odgovornosti vseh za vse. Ste herno naše dejanje je pogojeno s tem, kar je bilo, s tem, kar bo, a kot da v agoniji ne bi mogli storiti ničesar. V slastno živalski sli se je zvijala in sikala kača zapeljevanja v raju, ki jo je kolektivno sestavljala kopica moških teles. A ženska se je odločila za jabolko spoznanja prav zato, ker je ukrenila drugače kot je v bistvu hotela storiti. In kot je iz vsega izhajal blazni nesmisel vprašanja: »Zakaj pa res človek ne bi smel ugrizniti v to jabolko?« — tako so zatem z vso strogostjo in posmehom skandirali božji srd »Ti boš poslej žejen skandirali božji srd.« Je grmel preko človeka Bog, človek je pa v banalno ponavljajočih se zborih govoril o črnem Clevelandu, o hašišu in poleganju z moškim in žensko kmeti. »Če ni Boga, ni sodnika.« so meketal kot ovce in se plazili po vseh starih. Ponazarili so Kajna in Abila; ubijanje človeka sploh, nad čemer isti človek, ki je ubijal, jadikuje. Toda v možgane se je zadrlo vprašanje: odprej in zapreji dan — v bistvu to nista dve operaciji, ampak le ena sama. V človekovi telesni masi je začelo utripati. Moški in ženske so se začeli otipavati. V sproščeni nagoru so planili v raznolike spolne akte. Konec? Potem je prišel konec, ne da bi se zavedli. Vse je postalo nekam ohlapno, račevinsko, staro, spet so polegili v nič. Ploskali smo in odnesli ohgrizeno jabolko, ki so nam jih med predstavo, ko so napadli prepovedano jabolano v raju, kričali metali v dvorano z odra.

Temelj za razvoj mesta je nekaj velikih med seboj povezanih odločitev, iz katerih se potem vse razvija kakor samo po sebi umevno. Zato se vprašamo, ali smo danes, v usodnem trenutku za razvoj Ljubljane sposobni tako širokih potez, kot so jih pomenili nekdo izkop Grubarjevega prekopa, ureditev Kongresnega trga z Zvezdo ali naprava Tivolija.

Odgovor vzbuja globoko zaskrbljenost.

Taki veliki potezi, kot je bil izkop Grubarjevega prekopa, bi bila podobna poglodbene železnice, samo da bi bila zaradi moderne mehanizacije mnogo lažja. Toda do bili smo le nekaj posameznih cestnih podvozoj, ki puščajo polno vprašanje neresenih. Ali: dobili bomo Trg revolucije na mestu nekdanjega Nunskega vrta, velike zelene površine v gosti zazidavi, ki je bila zaradi svoje lega sredi samih kulturnih in prosvetnih ustanov kakor v naprej določena za kulturni vrt, oziroma muzej ali galerija na prostem, ki bi vse skupaj povezovala v kulturno-prosvetno središče glavnega mesta. Vsičuje se primerjava z nastankom Kongresnega trga z Zvezdo pred stoletje set leti, ko magistrat ni zamudil priložnosti, da iz prav tako velike proste površine sredi goste zazidave, bivšega Kapucinskega vrta, napravi osrednje družabno zbirališče (ki so mu pozneje dodali Kazino), odpre pogled na grad, ki je tako postal značilen poudarek v mestnem organizmu, in ustvari pred Nunsko cerkvijo, tem odličnim kulturnim spomenikom, imeniten predprostor.

Ob ogrožanju Tivolija bi morali pomisliti, da je Ljubljana mesto z veliko tradicijo in da ni pametno pričeti vedno znova. Da so bili tudi včasih razumni ljudje,

se bomo prepračali, če sežemo nekoliko nazaj, nič dlje kot do francoske revolucije. Francozi so ob okupaciji Ljubljane vedeli, kako se prikupiti meščanom: dali so jim parke. Preden je postalo glavno mesto Ilirske province, je bila Ljubljana podediško mesto. Meščani so se zadovoljevali s sprehodi po bližnjih poljih in ob bregovih Ljubljance, ki so jih dolinarji zaradi zaščite pred izpodkopavanjem vzdrževali posajene. Celo cesarski gostje niso imeli iti kam drugam na izprehod kot v Mestni loč. Gospodna imela zasebne vrtove, le veliki ljubljanski baron Zojs je odprl svojega javnosti. Prvi park so dal, Francozi urediti za škofijo, kjer je stanoval guverner, in semeniščem, kjer je stanoval škof. Segal je do Ljubljance in se nadaljeval v obliki drevoreda nizvodno do Cukrarne. Ta park je izvedel poklicni vrtnarski strokovnjak Riedel, ki je prikratk v Ljubljani zasadil tudi ekzote. Žal je od tega parka ostalo le malo sledu.

Ostal pa je, čeprav precej prikrtnjen, Tivoli, ki ga je na široko zasnoval francoski civilni inženjer Blanchard. Komaj pa so delo zastavili, so morali Francozi oditi in nastopila je nevarnost, da lepega parka nikdar ne bo. Toda ob reokupaciji si je avstro-ogrski cesar hotel pridobiti nazaj zvesto ljubljansko meščanstvo. Zato je za guvernerja poslal svojega ljubljence barona Lattermanna. Ta se je tako zavezal za nadaljnjo izvedbo Tivolija, da je magistrat v znak priznanja po njegovem odhodu imenoval del parka Lattermannov drevored. V tistih časih so zasadili tudi dreve, ob izpadnicah. Posebej širokoprstna je bila naprava večvrstnih drevoredov ob tedanji Dunalski (sedanji Tivoli) cesti, ki so jo izvedli leta 1823 prav do Save.

Arhitektovo razmišljanje

Kako zelena je bila nekdanj

Čas usodnih odločitev za razvoj Ljubljane

Tako je postala Ljubljana eno najboljših zelenih mest v srednji Evropi, na kar so bili meščani zelo ponosni, kot je zapisal še leta 1886 v Ljubljanskem zvonu zgodovinar Ivan Vrhovec. S čim pa naj se ponaša sedanji prebivalce novega, zmešano pozidanega severnega dela mesta, kjer od Šiške preko Bežigrada do Most na nobenega parka? Pa saj ne gre za ponašanje, gre za temeljno življenjsko potrebo mater z otroškimi vozički, upokoencev in mladih parov, predvsem pa ljudi, ki jim po zgostenem vsakdanjem delu ostane kakšna urica za prepodobno sprostitiv v zelenem okolju.

Po letu 1823 je navdušenje za urejanje parkov zamrlo. Sto let skoraj niso posadili drevesa, pač pa so jih precej podrli. Preporod je prinesel Plečnik, ki je znan spretno pregovoriti mestno moč, da so ozelenjevanje obnovili. Plečnik je delal čudna. Znal je s skromnimi sredstvi, toda široko potezo, napraviti iz rdečega lesa, na primer Trnovski pristan, pa spet z ozelenitvijo noudariti, kar je bilo lepo, na primer terase ob Zojsovi cesti ali St. Florijan. Zmešano pozidano Vevovo ulico le z drevoredi in z nekaj skromne parkovne opreme spremenili v eno najlepših mestnih ulic. Iz smetiščem podobnih bregov Grubarjevega je napravil srehalališča. Zdal so naltenej tisti deli Ljubljane, ki se jih le dotakniti roka molstra. Velika škoda je, da ne zvezava dela ni nihče nadaljeval. Po njegovem smrti je ostalo še nekaj kotičkov stare Ljubljane, vrednih ureditve, na primer Rortnikov trg pred sostilno »Pod lince« in čistištilni starim drevom volas imenit. nena portala, ali Nunski vrt z nasadi in salemim vrtnim paviljonom. Žal pa le tukaj namesto parkovne ureditve in zazidave, ki bi upoštevala obstoječi gabarit, nastala

agresivna arhitektura, ki bi bolj sodila v novi del mesta.

Tudi tega, kar se dogaja v novem delu mesta, je človeka naravnost groza. Pri nekaterih zazidavih, na primer med vrsto stolpnice v Šiški, je komaj dovolj prostora za avtomobile, kje šele za zelenice. Tako nečloveškega izrabljanja zemljišča ne vidimo niti v najbolj kapitalističnih deželah, kjer je zemljiška renta nadvse pomembna.

Toda ni še vse zamujeno. Strokovno podkovani ljudje, ki jih ne bi premamili visoki dohodki kot plačilo za koncesije neobzirni investitorjem, bi lahko izdelali potrebne utemeljene predloge. Pri tem bi morali upoštevati dogajanja modernega urbanizma. Poleg tega, da je park izprehajališče in družabno zbirališče, kar so znali ceniti Ljubljancem že za časa Ilirije, ali da imajo nasadi dekorativni pomen, kot ga je poznal Plečnik, vemo, da ima mestno zelenje znanstveno določeno vlogo. Z biološkega vidika imenujemo zelenje pljuča mesta. Zato so potrebni obsejni parki, segajoči od okoljskih gozdov do samega središča, gozdnih pasov ob izpadnicah in okrog industrije, kot filtri zoper hrup, pline in prah, in zelenice med stavbami. S psihološkega vidika pa so parki tisti presledki v zazidavi, ki jasno odrejajo obseg posameznih urbanističnih enot, kar da prebivalcem občutek, da so nekje doma, in jih povezuje v skupnost, kar je bistveno za pojem soseske. Obsežna zasnova mreže parkov v tem smislu bi bila ena tistih velikih potez, ki bi namesto sedanje zmešane bistveno pogojevala organski razvoj Ljubljane kot skupnost med seboj povezanih, toda samih v sebi samostojnih naselij.

MARJAN SORLI

Nove knjige

Poezija med morjem in zemljo

Miroslav Košuta: Pesmi in zapiski

Lirika, ki jo je pesnik Miroslav Košuta objavil v svoji drugi pesniški zbirki »Pesmi in zapiski« (založba Lipa, Koper 1969) je po svojem izrazu pa tudi po svojih hotelih tako raznovrstna, da je treba posamezne cikle ocenjevati kot sklenjene celote. Izrazne in vsebinske kvalitete posameznih ciklov, pa tudi pesmi, ki so združene v posameznem ciklu, neprestano nihajo od primarne prizadetosti preko standardnih spoznanj do hotenega intelektualnega vključevanja v svet, v njegovo nepreklicnost: Ta svet ti je zapisan. / Ne pobegneš mu Reči so te odstopile od straže. / Ostal boš tu. / (Beseda o svetu.)

Uvodna skupina pesmi z naslovom »Sledi mornice« izpoveduje pesnikovo raztrganost, nespornost in blodečo občutje, ki ga stopnjuje odtrganost od rodne zemlje, od njene prvotnosti in nepokvarjenosti. Prva pesem te skupine, »Pesma« je poslanica pesnikovega simbolnega trpljenja: komaj smo zaorali, že smo / do gležnjev v prsti, o, do kolen / in višje, čez trehulj in čez prsi / nas že opleta pleva. / Podobno iskanje preteklosti, njene idiličnosti in mirnosti je prisotno tudi v nekaterih drugih pesmih te skupine (Vrnili se bom, Obraz pod prsti, Nekje onstran, Črne ladje). V drugih pesmih je občutje iztrganosti, nemirnega bivanja še bolj konkretno: bežiš in čakaš strel — / a strela ni. Od vsepovsod / le ozke lovške oči. // (Beg) Za to skupino pesmi je značilen tudi specifičen besedni zaklad, ki uporablja preproste, toda plastične besede, ki označujejo domačnost in bistvo pesnikovega domačega kraja: zemlja, obala, presušene alge, krl, domače vino; njihovo nasprotje pa označujejo: plevel, žalost, črne ladje, rjasto listje, črna prst, nozi.

Drugi cikel, »Abecednik«, se organsko najmanj vključuje v celotno zgradbo zbirke. Pesmi, ki jih prinaša, naj bi bile otroške, vendar njihova izpovednost pretežno odpira lirike za otroke. To je mediativna lirika, ki nima od preprostih sporočil čista sinka. (Dokler ne boš, Hi, osilek) pa vse do prizadevanj, retoričnih pesmi, ki skušajo v okviru pesni za otroke razreševati vprašanja človekove majhnosti, pokorščine, vdanosti: fant moj, da boš zrasel pameten / kakor vsi, ki ponavljamo, ponavljamo, / kar ponavljajo drugi. // (Nikar se ne oziraj) Ritem posameznih pesmi je precej okoren, prav zaradi tega izgublja pesmi svojo izrazno moč (Hi, osilek, Zivali).

Naslednji, najobsežnejši cikel je pesnikov obračun s svetom, pravzaprav z nekaterimi njegovimi vsakdanjimi in nevsakdanjimi pojavi. Cikel se imenuje »Podoba stvarij«, pesmi, ki jih obsega, pa sporočajo različna pesnikova spoznanja, ki so rezultat njegove življenjske usode. Od čiste, nepokvarjene linčnosti v pesmi »Algae« narasča pesnikov nemir, ki se v zadnji pesmi (Skof) zopet vrne v navidezno mirovanje. Občutje povezanosti z domačim krajem se bolj ali manj spontano še vedno pojavlja v posameznih pesmih (Hisa, Morje, Peplj). V drugih pa je celo vodilni motiv: Močnejše je samo voda, / zakaj voda je morje / in od morja sem doma. // (Ozeml) To pesem, ki je ena najboljših v zbirki, uvaja naslednji verz, ki prerašča standardni pesnikov izraz: Ogenj je vir življenja / sloj ježev usoda / vetrnica mladosti, / pribežališče plesa / strah lačnih senc. // Nekateri druge pesmi tega cikla pa izrabljajo besedne igre in ostajajo na mnogo nižjem izpovednem in oblikovnem nivoju (Kamen, Policist, Svinja).

Idejni vrh, v katerem se Košuta izpove kot vitalist in morda celo prepričan optimist, je cikel treh pesmi »Hvalnica s tremi jagodami«. Pesmi so oblikovno zelo trdno zgrajene, njihov izraz je tekoč, pesnik uporablja podobne besede kot v prvem ciklu, vendar je njihova vrednost na skoraj vseh mestih potencirana: morje je alga prostosti (Hvalnica časi), hvaljeno bilo sonce (Hvalnica naravi). Zato nas toliko bolj preseneti konec tretje pesmi (Hvalnica mizarjevega sina), kjer pravi: molčimo / in bomo molčeli še naprej. // S tem je občutje idiličnosti zamaknjenosti porušeno in pesnik nas uvaža v zadnji, vsebinsko najbolj izdelani cikel »Sipina med nočjo in jutrom«.

Metafore so izrazito sveže, nenavadne in s tem je občutje hlastnosti in prizadetosti, ki nam na izpovedu pesnik, stopnjevano do skrajnih možnosti njegovega izraza: tanke, gliste, dežja, plesnivi smeh, precejam svoj obraz, krokarij prše z jezika, jeziki mladih kač, lupina vrenja. »Ura duhova« pomeni opozorilo na prizadetost, ki bo sledila v naslednjih pesmih: strah ljubezni (Ushlo grolo), občutek iztrganosti rodne kraju (Daleč od morja), izgubljenost v svetu (Krvavo satje), nevljudenost v tok sveta (Izjava) in negotovost človekove eksistence (Gozd, ki vanj verjel si). Zanimiva je pesem Beseda o svetu, ki smo ji že citirali prvo kitico in je pesmiščina, toda v zadnjih se pesnik dvigne do novega upanja: Obala noči je daleč, / na tvoji strani je čas. //

Pesmi iz zbirke Miroslava Košute »Pesmi in zapiski« po svoji oblikovni ali izrazni strani niso eksperiment, temveč se gibljejo v območju tradicionalnih problemov človeka in njegovega sveta, izpovedujejo nemir, razklanost, nepotešenost in včasih celo nemir (Peplj), ki jo pesnik spoznava, ko raziskuje bivanje in minevanje. Pri tem pa ne smemo pozabiti da so bila mnoga vprašanja, na katera si pesnik odgovarja, v slovenski poeziji že definitivno razrešena. Ponovno iskanje ne more prinesiti ničesar novega, razen potrditve razklanosti, ki pa ne more biti vodilni pesniški motiv, edina vez med pesnikom in drugimi ljudmi.

Zbirko je s poslušom in smislom za poetično racionalnost opremil Jože Brumen. DENIS PONIZ

PETER POKORN: POD STORŽIČEM

Pogovori o vsakdanjem slovenskem knjižnem jeziku (21)

O slogovni menjavi — ob tem pa seveda še o sposojenkah

Ob ugotavljanju številnih slovenskih splošenk celo v današnjem slovenskem knjižnem jeziku tržaških Slovencev sem vzroke za obstojnost tega besedja nakazala predvsem z nejezikovnimi motivi narodne ogojenosti, ki išče opore ne le v izraznem svetu slovenskega središča, marveč sega preko njega v slovanski svet. Ta pojav seveda izvira iz nujne večjezičnosti ljudstva, ki živi v vsakdanjem stiku z drugim jezikom in drugo kulturo. Večjezičnost, kakor jo je nazakal Isačenko (Slovenski jezik I, 1938) in ki je za teorijo jezikovne sestave prav gotovo zanimiv pojav, namreč povzroča, da je izrazni svet dvojezičnega človeka prebogato avtomatiziran (bodisi iz domačega jezika ali iz tujega; seveda so tuje besede kolikor mogoče preobčlene v domačo obliko besedja in oblik). Kadar v tej dvojezični sestavi avtomatizmov zmanjka, posežejo po tistih, ki so na voljo, bodisi v vsakdanjem jeziku slovenskega središča in so s tem domači prvini v njih jeziku bližji — ali pa po izročilu iz slovenskega sveta (deloma tudi iz jezika središča). Besede, ki smo nanje pokazali, so le redko uporabljene zunaj navednega okvira rabe, navadno so posnete v stalnih zvezah, ki se prenašajo iz besedila v besedilo kot nekašno napol oblikovano gradivo.

Vsakdanji jezik večjezičnega področja je tako nujno nekašna zlepljenka številnih avtomatizmov. Zanimivo bi bilo vedeti, kako se te sestavine obnašajo dalje: ali se prilagode možnostim osnovnega jezika (najbrž če je mogoče) — ali so v jeziku občutni kot tujki, ki jih jezik prej ali slej izloči. To, kar sem zapisala, velja v zgodovinskem smislu verjetno za večino jezikov vseh časov, prav gotovo pa za večino jezikov manj številnih ljudstev, ki živijo na preprihu prometnih poti in se od nekdaj vključujejo v kulturo svojega okolja. Omenjene prvine dvojezičnosti prinašajo s seboj različno naravnost ljudi do povedanega. Iz vsega tega je treba razumeti potrebo izraziti tudi misel, za katero v temeljnem, domačem jeziku bodisi dejansko ali po njegovi zasebni presoji ni prave možnosti. Pogosto mu pri tem zmanjka izrazov in v stiski seže po manj primernem.

Le tako je mogoče v Primorskem dnevniku (24. I. 1970) razumeti zvezo Vedno pod predsedstvom dr. Corsija bo naslednji dan, 27. januarja proces proti Mariu Bressiju — v besedilu, kjer je v prejšnjih odstavkih govor o tem, da tudi druge procese vodi isti predsednik. Po pomenu bi bilo bolj utemeljeno navezovanje: ravno tako pod predsedstvom — ali ponovitev: naslednji dan bo proces proti, oba procesa bo vodi! — Očitno je, da je zadaj italijanski avtomatizem, nemara iz stavčne zveze. V slovenščini v podobni zvezi prislova vedno ne rabimo, potrebno je razločevanje, in le tako je mogoče, da je lažji in po svoji rabi širši izraz iz tujih stalnih zvez pri piscu izrazil ustrezno domačo besedo. Tulek pa, ki v stalnih zvezah vsakdanje knjižne besede na Tržaškem ni tako redek, seveda odzvanja iz tržaški jezik od jezika središča, saj mora bralec iz središča takšno zvezo šele prevesti v svoj pojmovni svet.

Slavizmi, ki jih je treba danes še nekaj nasteti, pa seveda odzvanjajo na drug način: opozarjajo nas, kako naglo se spreminja časopisni in sploh publicistični jezik slovenskega središča. Menjavo terja ne toliko pogostost pisanja o podobnih zadevah, marveč, kot rečeno, spreminjeno razmerje do podobne knjižnega jezika, natančneje: splošno želja, oblikovati misel na način, ki ga imamo za slovenskega. V različnih preteklih obdobjih sprejete besede, ki se je za konzervirano v zamejskem knjižnem jeziku, pa razkriva po eni strani težnjo po kar se da pisanim knjižnem izrazu, po drugi strani pa neenotnost pogledov na knjižni jezik, ker so v besedilih bolj ali manj iste vrste danes mogoče tudi oblike ali zveze, ki so se v središču preživele.

Toda bolje bo, če bomo svoja stališča opravili z gradivom. 4. okt. 1969 beremo na prvi strani besedi preprikanja in zapreka v takih zvezah: — *Jugoslovanska trgovina — beletki velik primanjkljaj s SET prav zarjajo preprek v politiki tega organizma do tretjih držav.* — V listi se omenja tako *objektivne zapreke* kakor *subjektivne napake knjižnega vodstva*. Za zapreke svetuje SP 62 boljše *oviro*, ki je danes malo-

dane prevladala, v drugem pomenu, ki ga navaja Pietersnik, se porablja tudi *zavora*, seveda v preneseni rabi. *Prepreke* ni v nobenem od omenjenih slovarjev, pač pa je besedo našli v Jurančičevem Srbohrvaško-slovenskem slovarju (1953), kjer je srbohrvaška beseda *prepreka* pojasnjena s temi izrazi: *prepreka, ovira, zadržka, zadržek*. Gre za jasno spoštenko, ki pa je ob domačih besedah postala odveč. Obe besedi se uporabljata v vsakdanjem jeziku in v publicistični, poljudni in strokovni, torej v tistih vrstah knjižnega jezika, kjer je slogovna menjava besed s podobnim pomenom (sinonimov) veliko manjša kakor v umetniški besedi in predvsem ni pravilo! S tem pa sem se še enkrat vsaj malo približala odgovoru na vprašanje, kako je mogoče, da se tako sprejete besede tako hitro postarajo. (Mimogrede še: pri nas je bralec dokončno spodril čitatelja, kar pa se beremo na drugi strani istega dne...)

Prizadevanja za opopolnitev vojaškega slovarja in tolovadnega izraza so povzročila, da je v središču težko zapisati takle stavke: — *posadke na treh Sojuznih opravljajo skupinske polizkuse in se rešajo v izpolnjenju tehnične pri sestavljanju resoljskih postaj.* — Prvi del stavka kaže, da je pisec sprejel sodobnejšo zvezo *opravljati poskuse* (če bi bil dosleden, bi zapisal *vrsto poskuse*), kar je zlasti v sestavi v našem gradivu pogostejše kot v središču (beseda je znana iz vzhodnih slovenskih narečij, sestave pa so v knjižni jezik priromale verjetno iz sosednjega knjižnega jezika). Drugi del pa je drugačen: *knjižni občutji* je v SP 62 odsvetovan, zanj velja isto, kar je bilo zapisane ob *zapreka, preprikanja*. Dovolj sta stara knjižna beseda *zaditi* se in *novelja uriti* se.

Beseda *razkorak* je v pravopisu označena kot strokovni izraz tolovadbe, srbohrvaška beseda v Jurančičevem slovarju je pojasnjena kot *neenakomeren korak*. Če ta pomen velja, potem je naš *razkorak* pomenko naslonjen na glagol *razkorakati* se. Do tod je vse prav. Zapletati se za začne s pogosto rabo v srbohrvaški in od tam v slovenski publicistiki in vsakdanjem jeziku, kjer naj bi beseda poudarjeno pomenila *razloček*,

prepad in podobno. Čeravno je v naši publicistični pogosta, prav gotovo ni niti potrebna niti plastična in prej kaže na udobnost piscev (podobno kot tistega, ki je nedavno v Delu zapisal *jevrejski* namesto *židovski*, čeravno te besede slovenščina res ne pozna). Iz takih fraz pride v zamejsko časopisje: *Nezadovoljni smo zaradi očitnega razkoraka med spodbujajočimi besedami in nezadovoljivim stanjem naših narodnih stvari* (25. X. 1. stran). In prav tam: *poročilo tudi realistično uprtega razkorak med izjavami, splošnim ozračjem in stvarnimi dosežki*. Neverjetno, kako v skrbno in prizadeto napisanem besedilu motijo takile izrazi iz pogosto neodobrnega političnega žargona v središču! V gradivu imam (10. dec. 1969) zapisano besedo *težkoče*: *zapisali bi težave, četudi gre za staro slovensko besedo (tako sklepam iz zapisov v Pietersniku)*, ki pa se je ponovno pojavila kot novo knjižna. Seveda zanjo ne velja tako ostra omejitev kakor za prej našteje primere.

Ce obsodim se ojačanje, pretvoriti in neobhodno, se mi nemara posreči vsaj spomniti na nekatere tistih besed, ki so v slovenskem slovarju postale odveč (Tu nič ne pomaga, čeravno jih nekateri še zmeraj pišejo; za knjižni jezik velja, da se spreminja, spreminja se s človekovim dozorevanjem pa ob vplivih od zunaj — nekateri vztrajajo — tudi ama sem včasih med njimi — marsikdaj pri oblikah, ki so jih od nekdaj pisali; nič ne da, a ne smemo se jeziti, če jih za njimi ne pišejo! Večkrat sem že zapisala, da nisimo krivi samo mi, ki pišemo o jeziku...)

Namesto ojačanja pisemo neoprejen, vendar ne še v vseh zvezah, v takihle pa prav gotovo: *Sinoči je prišlo ojačanje* — in namesto neobhodno pisemo neoprejen, nujen. Seveda je s tem zamenjana tudi izpeljanka *neobhodnost* in pisemo *neoprejenost*, *nunost*. Pretvoriti je beseda, ki se je s svojo družino obarjala v tehniškem jeziku. V zvezi: *Hotejo pretvoriti partijo v* — pa je raba beseda zastarela (najobičajneje je: *spremeniti*).

Seveda moj spis ni izčrpen, vendar mislim, da je bilo primerov dovolj, da sem te pojave utrdila. Kako različna je usoda besed, pa kaže slogovna menjava glagolov *doprinesti* k in *prispevati* k v istem besedilu. Kako je s tako menjavo v vsakdanjem časopisnem jeziku, sem zapisala, da je nemarec nepotrebnost. Katera beseda pa je obveljala kot močnejša, tokrat ni bilo odvisno od zakoreninjenosti te ali one v slovenskem besedišču, marveč od povsem drugih okoliščin. Ob starejšem glagolu *doprinesti*, ki je bil oblikovan po nemškem glagolu je prišla kasneje iz sosednjega jezika nova knjižna beseda *doprinos*, ki je s tem naglasom tudi v Pietersnikovem slovarju, medtem ko je samostalniški k spoštenki iz češčine *prispevek*. V SP 62 je *doprinos*, beseda je torej uvrščena po slovenskih možnostih, vendar le je ob njej pojasnilo, da pomeni: *prispevek, pomoč* še več, da sta ta izraza tudi boljša. Najbrž je ta ocena starejšega posnetka po nemškem in spoštenki iz češčine odločila v korist spoštenke, ki jo imamo danes za slovensko besedo. Po vsem tem je razumljivo, da smo se 3. X. 1969 ustavili ob teje odvečni slogovni menjavi in istem besedilu: *Potrebno je združiti sile — ter prispevati k dokončni dekolonizaciji* — pa (Tito) — *polem, ko je govoril o italijansko-jugoslovanskih odnosih — in o vpledu, ki ga dajeja obe državi s svojim sodelovanjem, da bi na načela plošne koexistence doprinisali k popuščanju mednarodne nepotosti*. Primerov je seveda še velika, a jih ne kaže navajati.

Ta ali oni bo rekel, da je v meni prisotnega tudi nekaj čistilnega (Je nemogoče takale raba prisoten in odveč!) Pa samo ugotavljam.

BREDA POGORELEC

Bernhard Jacobi: STARE KULTURE

Mariborska Obzornja so po delih Siegfrieda Oertwiga »Potopana mesta« in Bernharda Jacobija »Portali, svetleba in palače« izdala tudi »Stare kulture« tistega pisca. Knjiga je poljudno znanstvena in nas seznani s razvojem človeštva in njegovih civilizacij, kakor jih opisujejo arheologi. Jacobij, nemški arheolog in kulturni zgodovinar, nas spretno vodi v davno preteklost in jo ozivlja pred našimi očmi, kakor so jo raziskali arheologi v zadnjih 50 letih. Prazgodovinska Britanija in njena kultura je predstavljena s edinstvenim kulturnim spomenikom Stenenhengom. O živahni trgovini pričajo izkopanine, ki pripadajo nordijskemu krogu bronastega obdobja, hkrati pa nas tudi seznanjajo s svetovnostmi in pogrebi, sprevedli nasploš z življenjem v miru in sredi bojev. Dalje Jacobij piše o Kitajski in njeni omiki v drugem tisočletju pr. n. št. Pred 40 leti so začeli arheologi odkopavati v Siriji tri tisoč let staro mesto Ugarit; odkrili so veliko uporabnih in umetnostnih predmetov, med katerimi so bile tudi glinaste ploščice z alfabetskimi klinastimi pismenkami, predhodnicami starosemitske, fenicijske, grške in naše pisave. Jacobij pripoveduje tudi o malo znani zgodovini in kulturi nomadskih Skitov, o Keltskih in njihovem plemstvu, katerih duhovna kultura nam je domala neznan, o arhaični indijski umetnosti itd. itd. »Stare kulture« so bogato ilustrirane s podobami arheoloških in kulturnozgodovinskih predmetov, ki so jih našli v zadnjih desetletjih.

Edvard Kocbek: POROČILO

Pri mariborski Založbi Obzornja je v opremi Bronislava Palona izšla nova pesniška zbirka Edvarda Kocbeka. Pesnik je svoje goste in težke pesmi, goste in težke glede na specifično težo doživeti in izpovedi, razvrtli v pet razdelkov. Motivno vsebinske meje med njimi so pogosto zelo zabrisane, vendar pa je mogoče na prvi pogled zaznati osrednjo kompozicijsko črto »Poročilo«, kot je Kocbek svoj najnovejši knjižni izbor pesmi poimenoval. Vpeljavo vanj tvorijo doživljaja, ki so po svojem izvoru objektivnejše narave. Njih skupni imenovalec bi lahko imenovali registracija stvari in ljudi, ki jih pesnik srečuje v vsakdanjici in v katerih razpoznavna simbolna pomenljive pismenke svoje in naše usode. »Poročilo« s to nadrealistično parodo okolja potrjuje in opravičuje svoj najbolj neposredni pomen.

Krog opazovanja se nato vedno bolj oži. Vedno intenzivnejši postaja, doseže nekje v sredini zbirke plasti erotičnih vzgibov, nato pa se odločno prerine v strogo konspirativni življenjski. Tisti, ki to zaupno poročilo terja od pesnika, je skrit v njem samem. Nemara bi mu lahko vzdela naziv poetični izpraševalec njegove zgodovinske in nadčasovne vesti. Čeprav je poetičen, je v svoji priganjalnosti in venomer zaznavni pričujočnosti neizmerno nadežen in strog in gotovo da prav zaradi tega močno umetniški ploden. Od svojega gostitelja namreč nenehno pričakuje določanje mesta in vloge, ki tu je leta imel v prelomnih revolucijskih in luči po revolucijskih časih. Zbiranje podatkov zanj je mračno in težko ertično in moralno pretehtavanje in estetsko iskanje, s preprosti besedi, upesnjevanje intimne človeške in družbene pozicije. V njej je pisec hkrati samoobtoženi in tožnik, kar povsem naravno določata obe gledišči, osebno in družbeno, s katerih se opazuje in se v svoji značilni lirčni zanesenosti samozavestno prepriča mikrofonu v zidu svojih podoživljanj v registracijo.

Erich von Däniken: SPOMINI NA PRIHODNOST

Založba Mladinska knjiga je te dni izdala popularne Dänikenove »Spomine na prihodnost«, knjiga, ki je z zanimivim vsebino in z raznimi hipotezami, prikritimi v dokumentacijsko verodostojnost, vzbudila ob izidu na eni strani veliko zanimanja javnosti, na drugi pa gnev znanstvenikov, katerim je prenekatere vrstice v tej knjigi spremenjena, na primer arheologov, ki si misli, da arheološki in inkovskih najdbah pomisli na alizenzarjski izvor znamenja, češnji od slovitega kolektarja pa do čest, ki ne vodijo nikamor in ki naj bi bile pristajalne stee neznanh obiskovalcev s tujih svetov. Gradivo, ki je od nekdaj drastično človekovo domišljijo, pa naj gre za soine z Velikonočnih otokov ali fantastične rezultate egiptovskih kultur; je pisatelj v knjigi smotrno razporedil, nanašal z večjo repertoersko roko podatek k podatku tako, da je rezultat razmisljanj, ki ga sicer pisatelj nikoli dokončno ne izpove, več kot očiten. V najstarejših človekovih pisanih pričevanjih, v ljudski pripovedi, slikarjih in arheoloških najdbah, je pisatelj iskal tista nerazrečljiva in priznati moramo, nenavadno čudna mesta, ki vzbujajo pomisleke: ni morda nekdo z zgodovini naš planet v resnici obiskala odprava stujevca? Znanstvenik bo ob tem gradivu kajpak upravičeno menil, da so podatki preskromni in hipoteze preveč drzne, da bi šlo za resnico, toda človekov iščoč duh, ki se tako rad oplaja z vsem, kar je zavito v meglo davne preteklosti, v razmisleke zunaj »normalnega« in »vsakdanjega«, bo v tem zbranim gradivu našel obilo možnosti za razgibanje, ki ne bo samo sanjarjenje. Knjiga »Spomini na prihodnost« je razdeljena v 12 poglavij in na ovitku opremljena med drugim s podatkom, da se Erich von Däniken s temi vprašanji ukvarja že skoraj 13 let, da je prejel več kot 100.000 kilometrov in o teh raziskovalnih poteh predaval na 7. kongresu o NLP v Mainz, kar je vzbudilo veliko pozornost. In kaj trdi pisatelj v kratkem? V vseh časih so bili medvezdni polsti! Zemljo so že pred tisočletji obiskali vesoljci! Kakorkoli pa, knjiga bo našla med Slovenci, zlasti pa med ljubitelji znanstvene fantastike, obilo bralcev. Prevredel jo je Anton Jakopič, učinkovito opremil in teletično uredil pa Aco Mavec.

Neizpeljane osebnosti

Nada Gaborovič: Kariatide

Knjiga za knjigo Nade Gaborovič je pred nami. Komaj da smo prebrali Vsako noč, ki mine, že so pred nami Kariatide. Tako nekako: na ženi svet stoji, Kariatide so izrazito ženski roman, tak po tematični kakor tudi po načinu pisanja. Sploh pa se je Nada Gaborovič lotila tokrat sodobnosti, kot jo sama občuti. Knjiga Kariatide (mariborska založba Obzornja) je sodoben roman samo v tem, ker je pač napisan v današnjem dneh.

Nastopa pet žensk in en moški. Pravzaprav sta pomembni samo ženski, žena prej omenjenega moškega in njegova ljubica, ki sta se povsem po naključju znašli skupaj v bolnišnici. Potem pa sta razmišljali o tem čudnem svetu. In o Vasji, seveda. Zelo čuden človek je, nemoški in uničen od neurenjenih ambicij. Razšel se je z ženo, potem pa je nenadoma začutil v sebi umetniško moč in je začel ljubiti Andrejo. Bila je inženirka in bi naj bila vase zaprta nemotnica, pri vsem tem pa je bila zelo preračunljiva, izpade kakor angel pravice, ki pa le

o sebi razmišlja in daje potem modre nasvete drugim, če jo zato prosijo ali ne. Pisateljica jo na vse načine skuša prikazati simpatično, a je vendar nespretno izpeljana osebnost, mučenica in hkrati vzvišena nad vsemi s svojo lažnivo prizadetostjo. Izgubljala se je v dolgih tiradah. Podobno je tudi z Rožo, zapuščenjo soprogo in kiparko sicer, le da ima Gaborovičeva manj nežnih besed zanj. Rožina razgabljanja so skonstruirana, sicer pa je s svojo neizpisano značajnostjo za bralca še najbolj simpatična. Vasji sta se odpovedali. Potem se je zapil in je odšel na službeno potovanje.

Za, nekoliko ironizirana interpretacija tade, ki Kariatid naj bi povedala samo to, da tekst ni prinesel: nikakršnih novosti v slovensko leposlovje, vsaj kar se fabule tiče. Morda je nekoliko kokešnost od tako imenovanih zdravniških romanov, nekoliko pa knjiga spominja tudi na Snuderlove novele Od polnoči do polnoči. Kariatide so seveda originalno delo, vendar brez novosti. Druge tri ženske so le za popestritev

romana, ne pomenijo in ne morejo ničesar pomeniti, ker samo nekaj govorijo in hočejo nekaj povedati. Pa se hitro potolažijo. Najmanj pravzaprav sestra Irena, ki so jo poslali v pokoj in so jo imeli nekaj ur na psihiatrskem pregledu. Kompleks materinstva jo je pripeljal do raznih materinskih izlivov do dolencev in bolnišnic, so pa ti izlivi bolj podobni seksualnim eksczesom. Saj so, navsezadnje, vse osebe dovolj individualne, je pa to še vedno samo favorizirano popisovanje, ki se nenehno giblje v razgabljanjih o nečem v daljavi, kar bi moralo človeka prizadeti, a ga ne.

Z vidika pisateljske rasti pa so Kariatide vendar Gaborovičin najboljši roman, velik korak naprej. To je sicer čutili pri vsaki njeni knjigi, kjer pa ni organiziranja dela zreducirana na tisto najboljše. Tudi tokrat so najboljši monologi. Izjemni sta poglavji Dan v svetu, dan v zelenem in Pavil kriki, kjer je tudi dikcija močno identična s snovjo.

JANEZ POŠTRAK

ZMAGO JERAJ: NA PUSTNEM POPOTOVANJU

Podatki z druge strani

Zaslužijo jezo ali pohvalo?

Carinskih predpisov ne zlorablajo samo posamezniki, ampak tudi delovne organizacije

Oglejmo si tokrat carino nekoliko z druge strani. Saj ni zanimivo samo to, kako hočejo tihotapci posamezniki zlorabljati predpise, pa naj že bodo to zeleni in neizkušeni začetniki ali pa specialisti mednarodnega kalibra in slovesa; nič manj zanimivo ni, kako poskušajo uniformirane predstavnike družbenega reda slepiti predstavniki delovnih organizacij. Znano je, da v naših podjetjih izrečejo nemalo-katere žolčno besedo na račun carine. Dostikrat pa so takšne besede izrečene neutemeljeno – včasih pa jih izrekajo tudi tisti, ki si marljivo prizadevajo, kako bi po svoje presukali predpise, kdaj pa kdaj pa plačujejo tudi posebne uslužbenke samo za to, da bi uspešneje »prinašali okrog« carino.

Skozi roke carinskih uslužbencev je šlo v naši državi 1964. leta skupno 17,5 milijona ton blaga, lani pa je bila ta količina za okoli 30 odstotkov večja, saj je bilo za 22,9 milijona ton uvoženega oziroma izvoženega blaga. Ker pa je težko obravnavati carino in njeno delo tako na splošno, se bomo tudi v sestavku omejili na ožji prostor in skušali tudi posamezna vprašanja obravnavati skozi prizmo ljubljanske carinarnice. Če pri njej govorimo o tonaži blaga, potem se je ta od 1964. leta povečala kar za 116 odstotkov, in sicer od 137.000 na 297.000 ton lani.

Ko pa smo že omenili letnici, ki ju loči pet let, je treba reči, da se je v tem času marsikaj spremenilo. Veliko pove tudi, da so imeli v ljubljanski carinarnici leta 1964 vsega 18 ljudi v višjo izobrazbo. Zdaj imajo že 28 ljudi z visokošolsko izobrazbo. Pravijo, da je med njimi šest pravnikov, devet ekonomistov, štiri tehnologi, štiri kemiki in še pet drugih strokovnjakov. Razen omenjenih pa imajo zdaj še 22 ljudi z višjo šolsko izobrazbo.

Hitrejši carinski postopek kot v tujini

Tisto, po čemer se sedanje poslovanje v ljubljanski carinarnici razlikuje od tistega pred šestimi leti, je predvsem mnogo večja racionalnost in hitrost kot nekoč. »Veste, koliko časa je pred leti trajal ca-

karavana

vsak mesec 160 strani trajno zanimivega branja, ob katerem se boste prijetno sprostiti.

rinski postopek? Povprečno sedem do deset dni,« je pripovedoval Franc Sabljic, upravnik ljubljanske carinarnice, »zdaj pa sicer res na bil, carinska deklaracija pa sploh se ni bila izpolnjena in oddana. To pa je praktično skoraj prav tako, kot če bi bilo blago še onstran državne meje.

Sicer pa je zanimivo, da ostane blago včasih v carinskem skladišču tudi še potem, ko je bilo že ocarinjeno. Podjetja, ki so v zalogi za skladišni prostor, pušče blago kratko malo na carini. Točno rečeno: pušče ga v ljubljanskem Javnih skladiščih. Izredno zanimivo je, da gre v Ljubljani za prvi polpaz, da carina kot zvezni organ kooperira z gospodarsko organizacijo, ki namesto carine opravlja različne skladiščne manipulacije.

Dokler ni prišlo do omenjene kooperacije, je imela ljubljanska carinarnica le nekaj malega prostora v svojem carinskem skladišču. Zda: ima kar 32.000 kvadratnih metrov skladišnega prostora – pa čeprav gre dejansko za objekt Javnih skladišč. Sodelovanje je takšno, da v omenjenem skladišču carinski uslužbenci izvajajo le carinske nadzore. Seveda je veliko ceneje, če opravlja vse skladiščne manipulacije podjetje, ki je zato specializirano in tudi sicer boljše opremljeno z mehanizacijo. Stroški so seveda v tem primeru manjši in tako ni čudno, da je bila nekaj let nazaj za vsak kilogram blaga v carinskem skladišču 0,02 dinarja na dan, zdaj pa le povprečno 0,009 dinarja. Ob tej procentni pomembnosti tudi, da je neprimerno manj pritožb na račun poškodovanega blaga, kot jih je bilo včasih.

Zakaj je carina le v službi fiskusa?

Seveda pa je jeza na carino dostikrat tudi več kot utemeljena. Očitno ji, da so njeni predpisi nemogoči, togi, nesodobni. Pa kaj ko gre ponavadi za predpise, ki jih niso predlagali uslužbeni carine. Ti morajo po njih samo delati; spremeniti pa jih ne morejo. Torej bi bilo treba jezo pravilno usmeriti: posebno prek zbornice in poslanece, da bi slabe predpise čim hitreje spreminjali in zamenjali za boljše. Tudi carinikom bi bilo namreč na splošno ljubše, da bi carina in carinske dajatve izgubile sedanje drugorazredno vlogo. Saj je vendar tako lepo slišati, naj bi v reformskem duhu tudi carinska politika postala instrument zunanjega trgovine, domačega proizvodnje, cen na notranjem trgu, plačilne bilance, skratka, da bi carina postala instrument ekonomske politike, ne pa sredstvo za lišerno obremenjevanje v korist fiskusa.

Tisti, ki imajo ali pa so tudi kot občani imeli kdaj opravka s carino, so v neprijetnem spominu ohranili, da so morali pritisniti ključko za ključko, preden so dobili na papirje zadnji pečat in torej do konca opravili vse na carini. Zda: je v ljubljanski carinarnici zares drugače. En sam svetel prostor in potem, ko je pri prvem okencu oddana carinska deklaracija z vsemi drugimi papirji, je treba samo počakati v udobnem naslanjaču, da v kratkem času napravijo papirji pot od mize do mize do konca kline. Pravi pravzaprav pa si stranka lahko odda, če sploh vzamejo papirje na omenjeni tekoči trak.

S'to za prestrežanje lažnih deklaracij

Pri prvem okencu se še ne more zatakniti. Uslužbenec, ki sedi na drugi strani, mora biti univerzalni informator in tako ni čudno, da so dali na to mesto uslužbenko, ki ima razen carinskega znanja diplomatske ekonomske fakultete. Prava past pa je za tiste, ki bodisi premalo poznajo carinske predpise, bodisi jih dobro poznajo, pa jih hočejo zlorabiti, nastavljeni pri drugem okencu. Tam sede diplomirani ekonomisti pa še tehnolog in uslužbenec z višjo upravno šolo. Samo kakih 60, največ 70 odstotkov carinskih deklaracij spustijo skozi svoje roke naprej. Vse druge zavrnejo. Ni čudno, da potem pravijo, da je pri tem okencu nekakšno sito, na katero se utajne največji del vseh napak in pomanjkljivosti ter namernih spekulacij, ki jih je mogoče razbrati iz carinskih dokumentov. Če pa strokovni koncil trojice ob drugem okencu ne more odločiti sam, pokliče na pomoč še druge strokovnjake, ki po dokumentih hitro ugotovijo, če je blago pravilno prijavljeno. Huda nadioga za tiste, ki poskušajo izveči kar največ denarja iz tega, da bi prijavili blago za takšno, kot v resnici ni, pa je seveda tudi carinski laboratorij. Opremljen je tako solidno, da kemikom pri carini lahko zavidajo marsikateri kolegi iz tovarniških laboratorijev ali celo fakultet.

Seveda je še kako pomembno, da pri omenjenem drugem okencu zavrnejo kar vsako tretjo carinsko deklaracijo. Zakaj bi se zaradi neustreznosti izpolnjenih dokumentov zataknili v carinskem postopku? Bolje je, da se strankam zataknje, še preden pridejo njihovi papirji v postopek. Pravzaprav pa to koristi tudi tistim, ki pričakujejo, da bodo cariniki napake že spregledali in da jih bodo torej prinesli okrog. Če njihovo namero odkrijejo v pripravljenem postopku, kamor sodi tudi omenjeno sito ob začetku stekovega traku, potem jih cariniki samo dobrohotno opozorijo. Če pa kakršno koli spekulacijo odkrijejo cariniki kasneje – v tako imenovanem carinskem postopku – potem je treba kršilce prijaviti po uradni dolžnosti.

Misel, da goljufanje družbe ni nemoralno

Primeri, ko se hočejo delovne organizacije okoristiti na račun carine, so seveda številni. Samo v polovici minulega leta so recimo v Jugoslaviji odkrili cariniki organizacijo kar 200 delovnih organizacij, ki so grobo zlorabljale predpise. Problematična poslovanja morala naših delovnih organizacij se tudi tu kažejo v kaj čudni luči. Kolektivni si nekako tako razlagajo svoje spekulacije: goljufamo nekakšno imaginarno družbo! Seveda pa to ni nič drugega kot kraja na škodo drugih organizacij, panog in dejavnosti, ki se morajo, kot je dejal upravnik ljubljanske carinarnice Franc Sabljic, z znanjem in poštenostjo boriti za sleherni dinar. In res je tako, če denarja ne plačajo tisti, ki bi ga morali, morajo toliko več plačevati tisti, ki sicer pošteno plačujejo.

Velika nesorazmerja

Iščem delo — a samo v Ljubljani

Zakaj zunaj Ljubljane zaman vabijo zdravnike

Vsa Slovenija, če jo premerimo po dolgem ali počez, ni velika in skrajne točke so od njenega središča Ljubljane oddaljene le toliko, kolikor bi v kaki veliki deželi veljalo še za okolico. Kljub temu pa nas kar hudo preganja kompleks »velikomestnosti« in daljne province. Ta skoraj ni nič manjši, kot bi bil, če bi ga resnično pogovale objektivne okoliščine, se pravi, če bi res živeli v deželi z velikimi razdaljami med središčem in skrajnimi območji.

Do tega sklepa pridemo, če se pobliže seznanimo z enim izmed mnogih problemov naše sedanosti: z zaposlovanjem, konkretno v tem sestavku z zaposlovanjem zdravstvenih delavcev.

Za nami so časi, ko je vsepovsod primanjlovalo zdravnikov in sester za to, ker se nismo imeli razvejanega šolstva in je steren kot suho zlato sprejel slehernega, ki je prišel z diplomom s fakultete, višje ali srednje šole. Postopno urejanje razmer s širjenjem prosvetnih ustanov, »konjunkturna« poklicev v zdravstvu, nekaj večje možnosti za šolanje mladih pa so nas polagoma privedle na prag obdobja, ki nam zrcali spremenjeno podobo: vse pogostejše se diplomanti sprašujejo, kje in kako naj si iščejo zaposlitev, delovno mesto.

Temu pojavu botrujeta dva razloga: prvič, racionalizacija službe in varčevanje z denarjem omejuje razširjanje zmogljivosti na področju zdravstva, kar delno za-

vira »odpiranje novih delovnih mest tudi tam, kjer bi dodatne kadre še kako potrebovali. In drug razlog: velika večina diplomantov si, ko vprašuje, kam v službo, že sama odgovori — iz Ljubljane vsakor re.

Republiški sekretariat za zdravstvo ima podatke, ki povedo, da je ta drugi razlog, želja diplomantov, da ostanejo v Ljubljani, še bolj ko omejevanje finančnih sredstev, odločujoč pri poglabljanju razločkov med kadrovsko dobro zasledeno zdravstveno službo v Ljubljani in dokaj slabšim stanjem na podeželju. Preletimo bežno seznam zdravnikov, ki jih iščejo zdravstveni domovi. V Murski Soboti potrebujejo 3 zdravnike, razpis je ostal brez uspeha. V Ravnan na Koroškem so razpisali delovna mesta za več zdravnikov in ker se od Slovenecv ni nihče prijavil, so sprejeli dva zdravnika iz Hrvaške, nujno pa potrebujejo še enega Celo Maribor je v enakem položaju. Vključno s specialisti bi zdravstveni dom potreboval 20 zdravnikov, nujno vsaj 8, na razpis pa so dobili prav maiben odziv. V Novem mestu bodo sedaj razpisali 3 delovna mesta na Jesenicah so dali razpis že trikrat in čakajo na 2 prošilca, ki se stazirata. ZD Trbovlje potrebuje zdravnika za Hrastnik, v Domžalah za obratno ambulantno Tita, na Vrhniki iščejo zdravnika za Idrijo in Cerkljico, za Cerkljo pa so dobili zdravnika iz Hrvaške. Koper ponavlja razpis za zdravnika v Piranu, V Novi Gorici pa jih bodo iz zadrege rešili zdravniki-domačini, ko se bodo vrnil iz JLA. Za ta delovna mesta so dali razpis trikrat brezuspešno. Vsa mesta so zasledena v Kranju (ki je že skoraj Ljubljana), v Velenju, kjer čede na svoje potrebe stipendirajo študente in v glavnem tudi v Postojni.

Tudi v bolnišnicah manjka zdravnikov. V Mariboru so na razpis za 8 zdravnikov sprejeli 3, za 5 delovnih mest, nevroshiatrja in transfuziologija, pa ni prijav. Ptujška bolnišnica bo razpisala delovna mesta, če bodo imeli kaj več denarja, nujno potrebujejo 5 zdravnikov v jeseniški bolnišnici, več delovnih mest pa namerava razpisati tudi novomeška bolnišnica. Vsi ti podatki vsekakor spodbujajo trditve, ki jih včasih slišimo, da mlademu zdravniku nudi kruh lahko samo — tuina.

Vsako leto pride s fakultete okrog 70 zdravnikov, kar je vsekakor toliko, da bi po golem računu lahko zelo omilili skrb, ki jih imajo na podeželju, ko iščejo ljudi, da bi prevzeli delo. Kam se usmerjajo vsi ti mladi diplomanti? Tudi na sekretariatu jim ni povsem jasno. Pravijo, da v glavnem čakajo na priložnost, da se izprazni ali odpre novo delovno mesto v Ljubljani ali pa v bližnji okolici.

V čem je velika privlačnost Ljubljane in odklanjanje službe na podeželju? Bržkone ne samo v tem, da je Ljubljana republiško središče. Zna biti krivda v vsem sistemu kadrovskega urejanja na področju zdravstva. Dobilo mesto v Ljubljani in si tako zagotovilo ugodno zaposlitev do konca delovne dobe. In če je tako, ali ne lebdi nad mladim zdravnikom, ki bi moral na deželo, strah, da morda kljub izjemnim sposobnostim ne bo za večno obitval v ožjih razmerah podeželja in ne bo več našel poti v strokovno zahtevnejšo ustanovo? Če je tako, potem samo prepričevanje, da podeželje potrebuje zdravnike, ne bo zadostovalo, da bi sanirali kadrovske razmere. Treba se bo ozreti po tem, kako imajo te stvari urejene drugod, kjer se vrata osrednjih bolnišnic in vrhunskih ustanov ne zapro za mladim človekom, če gre po diplomu za nekaj let v prakso v manjši kraj, v manjšo bolnišnico itd.

Pri iskanju zaposlitve pa ima mlad človek tudi skrb s stanovanjem, višino osebnih dohodkov in podobnim, pri ženskah pa igrajo veliko vlogo družinske razmere, vezanost na kraj, kjer je zaposlen moč.

Povsem drugačna pa je problematika zaposlovanja pri zobozdravnikih. Domala iz vseh krajev, ki smo jih navedli, da iščejo splošne zdravnike in specialiste, je zaven zapisano, da zobozdravnikov ne potrebujejo ali pa jih imajo preveč.

Tu bi se zaman spraševali, ali bi šli stomatologi radi na deželo v službo zunaj Ljubljane. Videjo, da je to vsekakor razvoj zobozdravstva za življenje in smrt vezal na obstoječa sredstva pri skladih zdravstvenega zavarovanja, in ker tu denarja ni veliko, vzdržujejo območja službe z obstoječimi ordinacijami in ekipami oziroma celo z zaprtimi ali delno uporabljanimi ordinacijami in opremo — dalj pa ta politika ne seže. Ni si mogoče misliti, da bi bile razmere tako ugodne, da bi bilo prebivalstvo dobro preskrbljeno z zobozdravstvenimi storitvami, kaj občitno deficitarnost celo v Ljubljani, da ne govorimo o oddaljenih krajih. Niti prioritete popraviljanja zob pri mladini v praksi ne uspevamo zagotoviti, kaj šele varstvo odraslim. Tu igra vlogo tudi prvi razlog o omejevanju zaposlovanja, nomanjkanje denarja za širjenje službe, čeprav ta politika ni povsem razumljiva, ko vemo, da pretežni del kmetičkega prebivalstva za zobozdravstvene storitve niti ni zavarovan, na sedaj, tudi kot samoplačniki nimajo možnosti, da bi si lahko dali hitro in enostavno poravnati zobe v obstoječi mreži zobozdravstvenih ambulant.

Premalo bodo samo apeli in priporočila, naj grejo zdravniki tudi na deželo. Potrebovali moramo stabilnejšo politiko, podpreljeno z učinkovitimi ukrepi, če bomo hoteli sanirati neugodne pojave pri zaposlovanju zdravstvenih delavcev. Vračamo se na začetno misel, da je Slovenija majhna dežela, premajhna, da bi bile opravljive velike razlike med dobro urejenim središčem in hudim zaostajanjem v oddaljenih krajih. Vrhunske ustanove osrednjih medicinskih centrov ne bodo mogle nikoli blažiti tistih posledic, ki bi jih lahko prinesla v perspektivi zaostajajoča osnovna služba zunaj zdravstvenih centrov.

MARILJA NAMORS

Ob Taubejevi knjigi

Mit o mislečem stroju

Zmote in resnica o možnostih sodobne kibernetike

Kot druga knjiga zbirke Moderna družba iz programa Državne založbe Slovenije je zadnje lanske dni v prevodu Mirka Avsenaka izšlo delo »Mit o mislečem stroju«. Avtor Mortimer Taube si je svojo razpravo zamislil kot poskus znanstvene kritike, ki naj bi bila glede svojih ciljev podobna že poznanim in preizkušenim zvrstem literarne, glasbene in umetnostne kritike. V znanstveni kritiki gledamo »na znanstveno dejavnost kot na delovno področje, na katerem delujejo ljudje, ne pa polbogovi in veliki duhovniki, razlaga v uvodu Taube, kajti »kakor je tudi vojna preveč pomembna, da bi jo smeli zaupati samo generacijam... tako je tudi znanost preveč pomembna, da bi jo smeli prepustiti samo znanstvenikom...«, saj so tudi le-ti »čisto navadni ljudje, in med njimi je docela povprečen odstotek predranih mož in samoljubnežev, modrijanov in norcev, prav tako pa tudi odkritih možakov in sleparjev...«

Izhodišče razprave, katere namen je rehabilitirati že dodobra popačena pojma »znanost« in »znanstvenika«, je torej znanstvena kritika, ali bolje, kritika »znanstvene« literature o strojih, ki se lahko učijo, igrajo šah ali prevajajo strokovno in leposlovno literaturo, kajti avtorji teh del opisujejo in analizirajo vrsto strojev, ki jih ni ali ki jih še ni, kot bi v resnici obstajali. Ker pa pomeni kritika nove zvezde na znanstvenem nebu — kibernetike — nekaj povsem drugega kot je dokazovanje zmot astrologije ali alkemije, se je moral Taube lotiti dela kar se da temeljito.

Za začetek je postavil deset vprašanj: 1. Ali je mogoče, da bi nam stroji napravili prevod iz enega jezika v drugega? 2. Ali je mogoče zgraditi perpetuum mobile? 3. Ali je mogoče hkrati natančno ugotoviti mesto in brzino elektrona? 4. Ali je mogoče videti boga? 5. Ali je mogoče imeti nadčuten zaznave? 6. Ali je mogoče še razširiti naše znanje o bistvu procesa izogrevanja? 7. Ali je mogoče zgraditi postajo v vesolju? 8. Ali je mogoče, da je kombinirano »P in ne« pravilno? 9. Ali je mogoče dokazati, da so aritmetični aksiomi v celoti popolni in hkrati tudi trdni? in 10. Ali je mogoče, da stroj izvaja miselni proces? — Gotovo je, da lahko, ne glede na različne interpretacije »mogočnosti« na nekatera izmed teh vprašanj nemudoma odgovorimo z »da«, na druga s kategoričnim »ne«, pri drugih pa se kot odgovor vsiljuje negotovi »morda«. V to, zadnjo kategorijo je avtor

uvrstil tudi sedmo vprašanje, na katero lahko danes, po nekaj bolj ali manj uspešnih poskusih obeh vesoljskih velesil, že odgovorimo z »da«. Že tukaj pa lahko omenimo, da je knjiga v izvirniku izšla v Združenih državah že leta 1961, se pravi pred devetimi leti! Ob tem se lahko spomnimo dogodka izpred skoraj osmih desetletij; takrat se je namreč od študentov poslavljaj znameniti nemški fizik Wilhelm von Helmholtz in povedal, da se sicer težko ločuje od akademskega dela, da pa odhaja s prijetnim prepričanjem, da je fizika dosegla svoj vrh in da kaj več ni mogoče doseči... Le nekaj mesecev za tem je Röntgen odkril žarke X, nato sta zakonca Curie odkrila radioaktivno žarčenje, sledila so odkritja Plancka, Einsteina in drugih... Tako se je nekaj podobnega zgodilo tudi v razvoju elektronskih računalnikov.

Taube to pot res ni trdil, da nadaljnji razvoj »elektronskih možganov« ni mogoč, pa vendar je bil napredek hitrejši in večji kot ga je takrat lahko pričakoval. Računalnikom z elektronskimi in s tranzistorji, o katerih govori ta knjiga, je med tem sledila že tretja generacija — IBM 360 — z integriranim vezjem. Integrirano vezje je vezje, ki samo nadomešča vrsto posameznih, doslej med seboj ločenih in povezanih delov: elektrone ali tranzistorje, upore, kondenzatorje itd. To drobno elektronsko vezje združuje na enem cm plastične mase po preprostem sistemu valencio enajstih ločenih in med seboj povezanih delov. Seveda ima ta nova vrsta elementov številne prednosti: enostavnost, večjo vzdržljivost, večjo zmogljivost, pa kljub temu manjšo velikost in težo, kar je nedvomno veliko prispevalo, da so se danes že štirje ljudje sprehodili po našem najbližjem planetu.

V naslednjih poglavjih, ki se proti koncu knjige sprepletajo v pravo razpravo o lingvisti in logiki, se Taube kritično loteva mnenj nekaterih znanstvenikov o možnostih mehaničnega prevajanja iz enega jezika v drugega. Doslej je znanstvenikom uspelo izdelati programe za nekatera omejena področja besed, vsaj do izida te knjige pa jim še ni uspelo sestaviti takšnega programa, na podlagi katerega bi bilo mogoče prevesti poljubno izbran tekst. Pojavilo se je številne težave: treba je bilo ustvariti avtomatične besednjake in hkrati ugotoviti funkcionalno analizo sintakse, ki bi bila uporabna za strojno obdelavo. Ker bi bili, vsaj v začetku, ti stroji izredno dragi in ker bi morali izvesti petinštiridesetkrat toliko ope-

racij kot tista iz leta 1961, avtor možnost avtomatskega prevajanja zavrača.

Podobno kot prej, je treba tudi tukaj pomisliti na dejstvo, da je čas, ki preteče od iznajdbe pa do njenega izkoriščanja v industriji, vedno krajši; od dne, ko je bila odkrita fotografija, pa do dne, ko so jo začeli praktično uporabljati, je minilo kar 112 let, 35 let je bilo potrebnih za radio, 12 za televizijo, za integrirano vezje v elektronični pa le tri leta! In res že danes delujejo računalniki, katerih zmogljivost je toliko večja kot pred devetimi leti, da se utegnejo — seveda če bodo uspešno premagali tudi druge težave — uresničiti napovedi tistih, ki verjamejo, da lahko stroji nadomestijo človeka tudi pri prevajalskem delu. Sicer pa tudi, če delo na tem področju ne bi vodilo do uspeha, ostane upanje, da bi lahko nemalo prispevalo k boljšemu razumevanju jezikov in njihovih značilnosti.

Ko je nastajal »Mit o mislečem stroju«, so računalnike uporabljali zlasti pri izvajanju vseh mogočih računskih operacij, v letih, ko so minila od takrat, pa so se tolikanj razvili, da je postala njihova poglavitna naloga prenašanje in posredovanje informacij. Tudi zdaj se z njihovim izpopolnjevanjem ukvarja vojska ljudi v belih plaščih. Pripravljajo »možgane«, ki bodo lahko uskladičili, prebavili in obdelali vse probleme in podatke, ki imamo z njimi opraviti, ter jih nato posredovali posameznim »spotrošnikom«. Majhni računalniki bodo stali v pisarnah zraven telefona ali pa kar doma, predvidevajo nekateri, in bodo priključeni na osrednje elektronske možgane kot na telefonsko, električno ali plinsko centralo. »Tisti, ki bodo potrebovali kakšno informacijo«, piše francoski strokovnjak Robert Lattes, »se bodo morali potruditi, toda ne dosti bolj, kot takrat, kadar se pripravljajo na vožnjo z avtomobilom, in reuspeh ne bo pogostejši kot pri voznikem izpitu.«

Delno so se te napovedi že uresničile, še več bo postalo resnično jutri, prav gotovo pa računalniki nikoli ne bodo mogli prevzeti tistih bistvenih lastnosti, ki ločijo živa bitja od neživih; lahko se bodo sicer premikali, lahko bodo »mislili«, govorili, igrali šah, ne bodo pa se znali veseliti niti ne bodo mogli biti žalostni. Računalniki so danes torej dejstvo, ki mimo njega ne moremo. Lahko bi ljudem neizmerno koristil žal pa stojijo tudi na Srednjem vzhodu in v Vietnamu, kjer računajo, koliko vasi je treba porušiti in koliko ljudi je treba pobiti... še naprej povečujejo prepad med razvitimi in nerazvitimi deželami, med si-timi in lačnimi. Pa vendar njihovega pomena ni treba precenjevati — tako vsaj misli Mortimer Taube — še manj pa ga podcenjevati, kot se je zgodilo v Sovjetski zvezi, kjer je Sovjetska enciklopedija še pred petnajstimi leti ocenjevala uporabno kibernetiko kot »kapitalistično orodje za krepitev izkoriščanja delavskega razreda prek ustvarjanja nevidnega izobilja in rahlijenja revolucionezve zveze med delavci in proizvo-dnimi sredstvi...« Skoraj ni dvoma, da so Sovjeti prav zaradi tega zaostali v vesoljski tekmi za Američani, ki vsako leto vlagajo milijarde dolarjev v nadaljnja raziskovanja.

Ko to sicer zelo zanimivo knjigo beremo, lahko vnovič ugotovimo, da je malo podatkov že zastarelih. Ker od naših založb ne moremo zahtevati, da bi bile vedno in povsod na tekočem z novostmi v znanstveni literaturi, pa lahko vsaj upamo, da bodo v prihodnje podobna dela opremljena z dodatkom, ki bi bralca seznanil z najvažnejšimi spremembami o tisti znanstveni panogi, o kateri bo knjiga pisala.

IZTOK ILICH

VINKO VEDLIN: DEVET KRIZEV

Iz zaprašenih napotil

Zdržno!

Nekoliko okrog društva „Abstinent“ pred 60 leti

V roke mi je prišla revija »Zlata doba ali treznost slovenskega naroda«, katere četrti letnik je izhajal v Ljubljani v letu 1910. Revija, ki je izhajala desetkrat na leto, je bila glasilo društva »Abstinenta«, katerega člani so se na njenih straneh s pomočjo člankov, črtic in gese borili proti alkoholizmu na Slovenskem, revija pa je priloževala tudi novice o delu v društvu.

Ali se nam ob današnjem branju revije zastavlja kakšno vprašanje, ki nas zadeva tudi v tem trenutku? Kakšni nameni so vodili k izdajanju tako zasnovane revije v

tistem času? Ali ni zahteva po odpravi (takrat) oostojecnega Slovenca kot takega (pijanca) v nekem smislu prevratna? Morda bo pričujoči tekst nakazal kak nov vpogled.

Smo v samorušeni se Avstro-Ogrski. Slovenci smo se naveličali podrejenega položaja in počasi prihajajo na dan težnje po samostojnosti. Samosojen pa je lahko narod le, če je za to vestransko sposoben. Našim etničnim sosedom moramo zato pokazati, ne le da smo prav tako zdravi in klen narod kot oni, ampak celo boljši od njih.

Zalostni sloves Kranjske, sda je med vsemi deželami v Avstriji glede števila ubojev razmeroma s številom prebivalcev na prvem mestu, ni izsati v Kranjskih samih. Vprašajmo se: »Kdaj se dogajajo ti nesrečni slučajji?« Odgovor: »Devet izmed desetih slučajev je pijanost.«

Ljudje pijejo. In kaj naredi pijača iz njih. S postenim Kranjcem se začne nekaj dogajati. »Gre v gostilno čisto pameten. V gostilni pokliče vina in pravi: Dajte ga, dajte en polič! Ko ga popije, hoče ga še. Začne mu blojdi po glavi, a kar naenkrat vstane, gre ven in začne kolovratiti po poti, kakor da bi bila vsa njegova: pada, kakor da bi ga ob tla metal.« Če na poti proti domu ne zmigne ali se ne zadusi v kakem jarku, »pride domov in začne razbijati, razgrajati in vpiti, kakor da bi norel.« Zapravi denar in »ne pohabi samo telesa, ampak tudi dušo. Zapusti slab zgled svojim otrokom.« Sprememba je dovršena. Kranjec ostane pijanec, ni več avtentični prvotni Kranjec.

Nespametno ljudstvo, čemu li tvoj stok? Na noge, ne drži mi križem rok! Povrni se samo v prvotnost nazaj in našlo povsodi prvotni boš raj!

(Gregorčič)

Kieni Kranjec je prišel pod oblast nespametnemu ljudstvu od zunaj vsiljenega raznorodovalnega elementa — alkohola. Če se mu posreči znebiti se ga, bo spet prišel v prvotni raj.

Nekateri tega samouničevanja naroda ne morejo več mirno gledati. Da bi zatrli pogubo, se združijo v društvo »Abstinenta«. Na obrazih se jim risa skrb: »Mislimo, da ne segamo previsoko, ako trdimo, da vsaj 10 milijonov kron gre vsako leto iz dežele vdenoma za pivo in žganje. To ni še vse drugo, kar povzroča alkohol, se jim zdi tako velika škoda, da potemtakem »največje zlo kranjske dežele ni pomanjkanje železnice, cest, vodovodov in drugih prekoristnih in prepotrebni naprav, ampak alkoholizem.«

In kdo je kriv za to »največje zlo ne le v moralnem marčev l v materialnem oziru? Kam gre vsako leto ogromna vsota? Kdo napreduje na podlagi našega uničenja? To so vprašanja, ki nam v narodnosti nam sovražni fabrikanti, ki naše ljudstvo s to brozgo zalivajo in masturpljajo. Dežela postaja siromašna, ker mora vsa

saniranje posledic alkohola vzdrževati celo deželne naprave: bolnico, blaznico, prišnico.« Alkoholičen pritiska na vsen področjih. Ljudstvo tega pritiska ne prenese — mnogo se jih vsied tega izseli in so zopet izgubljeni za domačo deželo.«

To je nemogoče položaj. Iz čistega narodnega bista je zato nujno izrezati kuzno rano alkoholizma. Povsod naj se ustanovijo postanemo tako kar se da hitro abstinenti, vsak Kranjec — abstinent pa je nosilec ogromne abstinentne potencialne energije. Slovenci postanemo preko abstinentne moč.

Društvo postane za dosego zunanjih ciljev odločilne tudi v samem sebi: »Vsak abstinent je dolžan biti naračnik abstinentne revije in plačevati društvu članarino. Razen tega mu priporočajo, naj širi »proti-alkoholne knjige npr. Sveto vojstvo.«

Društvo začne posegati v razne sfere človekovega življenja. V društvu naj se prirejajo protialkoholne igre ali vsaj protialkoholne deklaracije, naj se prepevajo abstinentne pesmi. Tudi tobaka naj se odrasli abstinenti vzdržujejo, »mladim abstinentom pa se tobak naravnost prepove.« — »Svetuje se, da abstinentje ne pijejo preveč fabriciranih brezalkoholnih pijač, ker niso povsem zdrave za želedec. Če kdo noče vedeti, naj si napravi limonado ali malinovec.« Da bi se dala dočeliti pripadnost mesijanski abstinenti skupnosti, imajo snake: »določi se za abstinenti podpravi vzklik: Zdržno! Na pozdrav se odgovori zopet Zdržno!« Abstinentje se ohranijo do bodoče rodove. Dajo se »fotografirati«. Društvo lahko samo še vzklikne: »Boj proti vsem strastem!« Da pa ne bi ostalo le v abstrakciji, izda ukaz: »Gibati se! Zaspanci, zdramite se!«

Ko ljudstvo tako postane iz pasivnega gnilega elementa, ki ga lahko vsakdo izkoristi, zdrava gibajoča se družba, nastopi »Zlata doba ali treznost slovenskega naroda«. Slovenci postanemo ne le tako dobri kot naši etnični sosede, ampak dosti bolj. Ali. Odkrili smo Zlo, ga izruvali s korenino vred in zdaj z avrelo okoli glave lahko kot poklicani narod kašemo pot vesoljnemu človeštvu.

Hopla, poskok in na realna tla! Spreži se vprašanje o spremembi »goraj opnega stanja (napredek, razvijanje)«. To pa ne bi več sodilo v okvir tega zapisa. MATJAZ POTRO

Kdo so Bezjaki?

Dopolnilo k Pirkovičevemu zapisu
„V dolini pokopanih mest“

V 7./8. številki revije »Kaj«, ki izhaja v Zagrebu, trg francuske republike 12, je pred meseci izšel članek »Kdo so Bezjaki?«. V njem poroča dr. Vesna Culenovic-Konstantinovic o obsežnem delu prof. Marijane Gušić, direktorice Etnografskega muzeja v Zagrebu, ki nosi naslov »Etnična grupa Bezjaki, Rodninski me Bezjak (Bizjak, Vizjak, Vežjak, Wissiak) je tudi v Sloveniji precej razširjena. V samem telefonskem imeniku Slovenije sem našel 46 poslovnih ljudi tega imena, od teh 17 v Ljubljani. Po tem dejstvu smemo soditi, da jih je pri nas še precej časa, pa ne samo na hrvaškem jezikovnem ozemlju v Istri od Furlanije do Reškega zaliva, v hribovju med Kolpo in Dobro pa v onem delu Hrvaškega zaslavlja, kjer je avtorica ugotovila, da je ime Bezjak postalo celo krajevno ime, npr. Gornji in Dolnji Bezjaki. Izvaja ga iz korena boz, ki naj bi bil posebna oznaka za ljudi, ki niso bili Hrvati. V tem bi se naj kazalo nasprotje med dvema etničnima slojena pri prvotnem naseljevanju te pokrajine — Hrvati in Bezjaki. Etnična skupina Bezjaki naj bi izhajala iz starega, nekoč razširjenega in potem razbitega naseljenstva, ki je ohranila latenske kulturne oblike in podedovala značaj prigronega prebivalstva z gojenjem vinograda v središču svoje kmetijske posebnosti. Pripadniki te bezjakejske skupine bi bili težili za tem, da bi se prej ko mogoče pozabilo na njih poreklo in da bi utonili v novem družbenem okolju. K temu jih je sililo še dejstvo, da je njih staro ime dobilo s časom sramotilen pomen. Naslednje avtorica natančneje ukvarja z današnjo »Bezjacijsko«, geografsko regijo Doline Sotle v Hrvaškem zaslavlju. Svoje trditve opira na analizo tradicionalnega vinogradniškega orodja in posodja iz lesa — ker zlasti noža vinjaka — ki se je ohranilo v severni Hrvaški in na sosednem madžarskem območju, ter na časovne svetega Martina, frankovskega zaščitnika vinarstva, ki je očitno bilo nadomestilo za starodavno časovne vinske trte.

Po tem kratkem orisu zanimive razprave pogledimo, kaj nameno drugi pisci o Bezjaki. Piteršnik pravi v slovensko-nemškem slovarju takole: Bize — hele platenne hlače ob Sotli, Muri in drugod. Bezjaki 1. viničarke kot so Stajerci iz Zagorja dobivali viničarke (Zora V. 122.) 2. Siročka, te-sača (Murko, Cigale, Janežič), ime za seki-ro po kraju, odkoder je prišla (Zora). 3. Neke sorta slive ali češnje (Caf. Strojnik). 4. Neke vrsta hrvaške pastirske žvečle (Caf. Bezjakder Tolbi (Murko, Caf. Mil-klošič). Bezjaki, hrvaški Kaikavci med Dravo in Savo (Trubar Kaetelci) Bezjak mož z laške izlokovne meje (Strebeli) — po Tretinjski in Cafu namesto Bizjak, ker Bizjaki bize nosijo; po Danciču iz stare vsenke nemške flint, sred. vis. nemski fiesz, callidus. — Zanimiva je beseda bez-

nica — umazan, temen prostor, bedna luk-nja, revna koč.

Trstenjak je pisal v Zori (1876): Bize ni-so, kolikor sem jaz mogel preuđiti, narodna noša Slovanov nego hunsko-obrska ali bol-garska. Vuk ima v svojem rečniku besedo »bez« — platno in meni, da je tujka. — K imenu »Tolpele, bedak, pravi Wasserzie-her v slovarju »Woner« takole: sred. vi-soko nemški: törpel, dörper, dörpaere, dörpel-vašan, ki nima dvorjanske izobraz-be — podobno kakor v stari francoščini vilain-neotesan (kmet).

Glede števila Bezjakov na Slovenskem pogledimo se, kaj piše Vladimir Brčić v svoji razpravi »Prebivalstvo občine Ptuj v luči zgodovinskega razvoja« (Poetovio — Ptuj 69—1969. Založba Obzorja, Maribor, 1969): »Imenske centive nam povedo, da se je na ozemlju občine, predvsem pa v Ha-loze ter na Ptujsko in Dravsko polje nase-lilo precej družin iz vzhodnih predelov, ki so bežali pred Turki (prebegi, uskoki). O njihovi prisotnosti nam pričajo dokaj pogosta imena: Horvat, Hrovat, Lah, Bez-jak, Vajda, Smigoc, Sagadin ter mnogi pri-imki z vzhodno patronimiko nač: npr. Milošič, Kristovič, Petrovič itd. Po Gru-đević navedbah je mogoče iz dokumentov razbrati, da so bili prebezi doma iz raznih predelov in krajev — Srema, Slavonije, Hercegovine, Bosne, Vinodola, Cetinja, od Save, Drave in morja. »Podatki kažejo, da jih je bilo precej več, kot je bilo doslej znano oziroma misljeno. Verjetno se jih je nekaj po letu 1570 vrnilo, potem ko je dvorna komora izdala poziv, naj se prese-lijo v Slavonijo vsi uskoki razen tistih, ki so se kot kmetije naselili na gosposkih kmetijah. Potomci teh uskokov iz vzhod-nih pokrajin so se ohranili do današnjih dni. Ob ljudskem šteju l. 1869 so našli v takratnem ptuškem okraju 629 oseb s priimkom Horvat, 243 Bezjakov (Bezjak, Bizjak, Wissiak), 143 Lahov, 169 Segulov, 121 Smigovcev, 79 Sagadinov, 106 Milošičev, 64 Skokov, 33 Vajdov itd., skupno nad 2000 oseb, kar je pomenilo okrog tri odstotke vsega prebivalstva. Tudi danes imamo v ob-čini prebivalce s temi priimki: tako je nor-samo v Markovcih 37 Bezjakov in 16 Hor-vatov.«

V kakšni zvezi so z Bezjaki krajevna imena Bizele pri Blanci, Bizele pri Pod-gorju blizu gore Lisce, Bizelejska vas blizu Sotle (v znanem vinarskem okolišju) bi še bilo treba doznati. Naposled naj še ome-nim, da je pred prvo svetovno vojno žive-lo v Sotli pri Lenutu v Slov. Goricah pet bratov Bezjakov. Najstarejši, ki sem ga do-bro poznal, je meril najmanj 190 cm, bil temne polti ter črnih las in črne brade, docela drugačen od drugih, pa dober vin-gradnik ter spreten obdelovalec lesa.

JAN BAUKART

časopis
za
vrtnarstvo
in
sadjarstvo

naš
vrt

je nepogrešljiv svetovalac za vrtnarje, sadjarje, ljubitelje vrtnega cvetja, lončnic in okrasnih nasadov;

je usmerjevalec za sprotno delo v vrtovih in sadovnjakih;

prinaša poljudno napisane, vsakomur razumljive in vendar strokovno poglobljene prispevke, ki jih dopolnjuje bogato slikovno gradivo;

ima strokovno posvetovalnico, kjer dobe vsi naročniki zastoni vse strokovne nasvete glede cvetja, povrtnin in sadnih nasadov.

naš vrt

urejujejo priznani strokovnjaki za vsa področja, ki jih revija obravnava (inž. vrtnar, inž. sadjar, inž. zelenjadar, dr. za rast-linske bolezni, dr. za botaniko), v njem pa sodelujejo tudi vsi najpomembnejši strokovnjaki iz vrtnarstva in sadjarstva.

Mesečnik dobite za letno naročnino 35 din.

Naročila sprejema

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
Ljubljana, Mestni trg 26

Michel Manoll

Prekleti pesnik

Odlomek iz romana

V zbirki Biografije bo še ta mesec izšel roman o velikem francoskem pesniku Baudelaireu. S tem napeto pisanim delom, prevedla ga je prof. Marija Kovač, bo Državna založba Slovenije prav gotovo ustregla številnim ljubiteljem biografskih romanov o velikih ustvarjalcih z njih razgibanim življenjem.

Odlučeno je bilo. Odslej bo pesnik in nič drugega. Pričenja se veliko tveganje. Poraz generala Aupicka je bil popoln. Baudelaire je bil bolj uporen kot kdajkoli in videl je, kako se pred njim razgrinjajo pokrajine novega, neznanega, bolj mikavnega in bolj vznemirjujočega sveta od zunanjih dogodivščin, ki mu je bil po svojem mišljenju kos in ga je mogel zajeti v vsej njegovi polnosti. Ponovno odkritje Pariza je bilo v skladu z njegovimi predvidevanji: ujemal se je z mestom, ki je vedno obnavljala svoj čar, ki je bilo edino zatočišče in pribežališče nezadovoljnih s.c. Naveličan eksotičnosti se je znova oplajal s starimi privlačnostmi: z dolgim in čudovitim pohajanjem pod bulvarškimi platanami in kostanj, z zaspami ulicami okoli Sorbora, s sečjo lučjo cestnih svetilk, z medjo svetlobe poznih popoldnevov in z ljubkovanjem ulice, ki ga je tako globoko prevzemalo. Bolj kot kdajkoli so ga prežemali tokovi, struje in mnogotere vezi, ki v mestu, kot je Pariz, rahlo zapredajo zanosne duše pesnikov.

Res je bil doma, prav v osrčju čarobnega prizora, ki neprestano razgrinja svoje prelesti, pa čeprav med razvalinami, ki jih še preveča duh minulih časov.

Bežal je iz zastrupljenega ozračja Aupickovega stanovanja in se izgubil v blodnjaku ulic okoli Montagne-Sainte-Genevieve, stopal po starih pločnikih na obali in se navduševal ob padanju drobnih puhaštih listov z vrbe, ki je namakala veje v peni Sene; šel je prek Novega mostu po ozkem in temnem hodniku, ki je imel okna zakajena kot stare kavarne ali nekdanje čitalnice. Okopal se je v množici in zvečer je užival sam popon mir v sebi in veselstvu ter pozdravljal osvežujočo temo kot znanilko notranjega slavlja.

Bil je svoboden, gospodar svojega časa, dal se je voditi kot da ga privlačijo labirinti, v katerih se ob obokih plazijo sence in rišejo globoke brazgotine propadanja. Vsaka hiša, obrobek ali ograja z zarjavlimi tečaji mu je poklanjala svoje čarovanje, in če je prodiral proti osrčju mesta, je skozi mnoge predore videval bleščeč curek, ki se dviga iz srede Tuilerijske fontane...

Gospo Aupick je vznemirjalo to lahkotno brezdelje. Ko se je nekega večera vrnal v svojo sobo, ga je poklicala.

»Charles,« je rekla in ga potegnila v svoj budoar, »pridi, govoriti moram s tabo.«

»Je to potrebno?«

»Bolj, kot si misliš.«

Ko je vstopil, je zapahnila vrata.

»Kakšne skrivnosti!« je rekel.

»Tako mora pač biti. Nadaljnja tvoja navzočnost v hiši je odvisna od tega, kako se boš odločil. Lahko ti le ponovim vprašanje, ki sem ti ga že tolikokrat zastavila: kaj nameravaš storiti?«

»Ta je pa lepa,« je rekel začuden, »pa ne, da me moja mamica tako strogo vprašuje?«

»Oh, Charles, prosim te, nikar se ne izmikaj. Moj mož postaja nestrpen. Ponovno si začel svoje boemsko življenje in v hišo vodiš ljudi, ki jih ne mara v svojem domu; denar ti kopni med prsti. Mar nisi pri svojem krojaču naročil štiri obleke?«

»Ali se ne oblačim odlično? Kar poglej, kako škriči te suknje lepo padajo ob mojem vitkem telesu?« je rekel in se zasukal. »Kdo bi mi branil, da sem prav tako elegantno oblečen kot Roger Beauvois, grof d'Orsay ali lord Seymour? Ali pripadam odlični družbi? ali ne?«

»Seveda,« je hitro odgovorila, »vendar je za to potrebna renta in tvoja ni kaj prida velika. Sicer pa moraš dokazati, da si nečesa zmožen. Samo obljube niso dovolj. Pisati hočeš, praviš. Tvoja pisalna miza pa je prazna. Niti enega popisanega lista ne vidim na njej.«

Baudelaire se je zasmel.

»Ljuba mamica, živeti moram, da se mi navedi bogati. Saj samo to delam. Ne pozabi, da sem prišel v Pariz sredi pusta, da se plesi in prireditve kar vrstijo in da sem bil povsod. Od Bobinoja do Grande Chaudière in Vrtove Mabilie sem spet videl vse dandije in leve, ki so se še pred nekaj meseci vadiji kot spremljevalci kakšne lepotic.«

»Vedno tvoje norosti,« je rekla gospa Aupickova z izrazom sočutja. »Zahajati v kavarno, dvoriti lepoticam, spati le vsako tretjo noč, nalivati se s puncem in šampanjcem, uživati v sijaju in razkošju — je v tem tvoja ambicija?«

»Samo deloma,« je pa zelo važno,« je rekel. »Hotel bi iti celo dlje. Rad bi večerjal ob oknih Pariške kavarne, ker je to najbolj viden prostor v prestolnici; hotel bi se v lastnem vozu voziti po dreveredih Bulonjskega gozda, voziti svoj faeton po Elizejskih poljanah in, zakaj pa ne, imeti sedež v Vražji loži v Operi.«

»Saj se ti bide, ubogi Charles. Lepo obnašanje in veselo življenje nista sama sebi cilj. In morda je med ljudmi, katerih življenje popisuješ, veliko nepridipravov.«

»Kako grda beseda v tako lepih ustih,« je rekel in se približal materi. »No, kar pomiri sel Tudi delo me zelo mika. Ne maram pa sesti za mizo kot uradnik. Dandy ima svoje obveznosti in morda ni najmanjša, da zbujata začudenje.«

»Sva spet pri tvojih norostih,« je rekla Karolina, »ki so le posebni prividi duha.«

»Morda,« je rekel, »in kaj naj se sičers naslonim? Memi je mnogo do znanje in moralne elegancije, ki mi jo ti očitaš, kot se mi zdi. Dandy mora neprestano stremeti za vzvišenim. Živeti in spati mora pred svojim ogledalom.«

Karolina ga je začudeno pogledala.

»Vedno se mi je zdelo nekaj odvratnega biti koristen človek. Kaj pa je višji človek? To ni strokovnjak. To je človek s prostim časom in splošno kulturo. Me razumeš?«

»Še predobro,« je rekla Karolina žalostno, »in bojim se, da ti bodo taki nazori prenekatere razočaranja. Brez dvoma bi ti

tvoje premoženje omogočalo, da bi živel kot pesnik, kakor si se odločil, pod pogojem da zmerno trošiš. Drugače boš moral nekega dne izbrati med donosnim delom in lakoto. Človek mora ljubiti delo, da postane bogat. Rada bi te opozorila, da se varuj dolgov in dram, ki jim slede.«

»Predaleč greš, ljuba mama. Sicer pa moram vendarle znova ugotoviti, da je med nama popolno nesoglasje, da nisva na istem planetu... Vprašujem se, kaj počnem v tej hiši!« je z vzdihom dodal.

IVAN DVORSAK: SKORENJCI

Naredil je nekaj korakov po sobi, se približal oknu in s jezo bobnal po šipi.

»Charles, koliko bolečin mi prizadevaš,« je rekla in mu položila roke na ramena. »Pa bi ti bilo tako lahko odreči se svojim blodnjam in skušati razumeti, da hočemo le tvoje dobro, če ti prigarjamo, da se ukloniš pameti.«

»Vse to mi je popolnoma tuje,« je rekel. »Pusti mi vendar prosto pot in svobodo odločitev. Jutri bom polnoleten. General Aupick je moj pravi varuh. Predložiti mi mora račune. Kakšen je moj kapital?«

»Točno petinsedemdeset tisoč frankov.«

»Zahtevam torej, da mi jih v prihodnjih dneh izročiš.«

Karolina je bruhnila v jok. Charles Baudelaire pa je brez ljubeznivega pozdrava in brez besede prehodil sobo, odšel ven in zaloputnil vrata.

Zaklenil se je v svojo sobo in nikakor ni hotel dol, ko je zvonel klicak z večerji. Mrzlično je zbiral perilo ter zlagal v kovček vse, kar mu je bilo pri srcu.

Potem pa je na list, ki ga je nastavljal na vidno mesto na pisalni mizi, napisal:

Odhajam in se bom vrnil le v primernejšem stanju duha in premoženja. Odhajam iz več razlogov. Predvsem sem zapadel v strašno hiranje in otopelost in treba mi je veliko samote, da se malo zberem in pridobim moči. Potem mi je pa tudi nemogoče, da postanem tak, kakor bi želel troj mož; zaradi tega bi pomenilo, da mu kradem denar, če bi še dalje ostal v njegovi hiši. Končno pa mislim, da ni dostojno, da se vede do mene tako, kot se zdi, da bi se rad. Verjetno je, da bom imel trdo življenje, vendar mi bo boljše. Danes ali jutri ti bom poslal pismo, v katerem ti bom navedel stvari, ki jih rabim, in kam jih pošlji. Moja odločitev je trdna, dokončna in premišljena, zatoorej je ne obžaluj, ampak razumi.

Mislil je, da bo tako pobežnil iz nekakšnega pekla, pa se je bilžal drugemu, ki mu je bil bližji, ki ga ni prav nič pričakoval, ki pa ga bo poustvaril po predstavi svojega od grenkobe že načetega srca, ki se bo na vseh koncih razkrajalo kot trla stavba, in svojega telesa, ki ga je razjedala zahrtna bolezen in ki mu bo kmalu postalo pretežko breme. Končno pa bo dokončno prišel se grešil iz napuha kot zavrnjeni angeli, ko bo stremel za zabranjenim carstvom, ki naj bi za njim zaprlo slonokoščena in roževinasta vrata. Nekega dne bo zapisal v svojo beležko: Danes sem čutil, kako so me oplazile peroti blaznosti, in v pesmi bo izpovedal svojo podobo osamljenosti: potem ko sem po čudnih in celo meni neznanih poteh stopal proti nekakšni glori, kamor so morda dospeli le čisti duhovi. Kot da le vnaprej slutil svojo usodo, ko se bodo zgrnile nekdanje sence molka in noči, ki mu bodo zasrile duha, dokler ne bo utonil v kaos.

V tem trenutku pa se je pripravil na najodločilnejšo bitko in pred pričetkom svojega dela postavil principe premišljene in nečne umetnosti, zasnovane na svojem bolj skritem distru. Vedel je, da poezija lahko izrazi nekaj, kar ni še nihče čutil, da lahko postane mero in v skrivnostnem planesu zasije iz še nevidnega kota nebeskih podob.

Ko je pretrgal vezi, je čutil, da je poln samega sebe, da lahko ukrepa po mili volji, da lahko vznemiri zaspani svet brez življenja, če ne pridejo do soglasja med globo bitja in nemirni stvarmi, ki čakajo je milosti čarovanja, da spremene svoj videz.

Končno se je osebnost izvila iz zapredka. Končno je odrgel ves varljiv videz, vso prazno igro človeške utepenosti in čuti, kako v njem drhti njegova občutljivost, kako se povezujejo začarane besede, ki navajajo visoko pesem ljubezni do trpljenja in smrti. Pokazal bo ljudem, da edinole pesnikove oči upledajo oblike in barve njegovega vesoljstva in da je edino pesnik neposredno povezan s močnimi prividi, ki odkrivajo domišljijo druga področja, kot je človeško srce, da se nekateri pesniki z dušo in telesom predajo veliki duhovni preizkušnji in tako nekega dne odkrijejo prostano in oplajajoče področje.

Edino potovanje za Charlesa Baudelaire je potovanje v neznan, ki ga je moč doseči samo s silo čudežnega osvajanja, ki pretrese duha in ga s prometjsko močjo zalucka onstran meja njegovega sveta.

Mislil je na poezijo v teh urah nespečnosti, ko se je zapiral med štiri stene svoje sobe. Sam pri sebi je bil prepričan o svoji moči, sprejemajoč vse, kar je realno in dopuščajoč vse, kar je silno. Najvišji cilj mu je bil, da živi in da obvlada izraz, ki se poraja v njem. Spritno tega zapretega, molčnega, negibnega sveta bo kot uporen angel, ki kleše svoj lastni kip in ga zavija v vse oblake, ki vstajajo iz strahotnega, gostega, dima polnega prepada, nad katerega se sklanja pesnik.

Ah, kako je sanjari! Charles Baudelaire, kako je poslušal v sebi življenje in razkrajanje pomenov, medtem ko je v slepeč goloti žarel notranji ogenj, ki so ga razplihovali vetrovi in ki je rezal noč, da je osvetlil čudne, vznemirljive kraje, kamor nas človeška noga ne more pripeljati.

Hotel je ostati nedotakljani in storiti vse, da bi dospel do svojega cilja. Zakaj poezija zahteva ogromno, s silovito voljo podvojeno strast.

Z eno besedo, z naporom vseh sil bo izgubil iz samega sebe skrito podobo in spremenil svoje telo v magično glasbilo.

odtrgati človeku zadnjo nitko, ki ga je vezala za družbeno dogajanje, človeku, ki je v preteklosti biliko dal družbi in se tako živo zanimal za našo stvar.

Razumem, razumem, sem mrmral in si prav dobro predstavljal zadevo. Ampak kaj ima s tem opraviti moralna opora?

Nisem ti še povedal vsega, zato ne razumeš, je nadaljeval Plahuta. Ko sem tako že nekaj let opravljal delo namestnika predstojnika, so mi ob priložnosti prijamo čestitali k delovnim uspehom našega inštituta in mi v rožicah povedali, da imam še dodatne zasluge, in sicer za to, da so lahko dali ljubemu staremu Porenti moralno oporo v njegovem moralnem slomu, ko je spoznal, da ne more ničesar več dati družbi, kar je duševno stari in fizično onemogel; da pa vendarle ne morejo človeka, vajenega tolikih funkcij, kar takole odrezati od političnega življenja, človeka, ki je bil tega vajen od mladih let, da mu ne morejo vzeti zadnje funkcije in naj ostane vsaj še predstojnik našega inštituta! Vsaj se ti njim kot jaz, saj sem s njim vozil več kot deset let, in naj bo tudi v bodoče tako in naj se s tem strinjam.

Plahuta je umolknil.

Kaj je bilo potem? sem silil vanj.

Zahvalil so se mi za razumevanje in življenje je teklo naprej.

Spet je Plahuta nekaj trenutkov molčal. Morda je čakal, da bom kaj rekel, jaz pa sem molče čakal, da bo nadaljeval pripoved. Zavedajoč se, da pomagam družbi dajati moralno oporo zaslužnemu človeku,

si nisem dosti bellil glavo do tistega trenutka, ko je nekdo sprožil misel, da bi ljubega starega Porento vendarle upokojili, kot sem ti že omenil, mene pa postavili na njegovo mesto tudi formalno.

No, vendar, sem spet rekel in zgodba me je zanimala. In kaj je bilo potem?

V tem pa je ljub stari Porenta umrl in avtomatsko sem prevzel njegovo mesto do novih volitev.

Torej je njegov strah, da bi ga ranili, odpadel, sem rekel. In potem?

Vodil sem delo tako kot prej, le s to razliko, da sem se pod spisi tudi sam podpisoval. Ko pa je napočil čas, da bi pripravil volitve za novega predstojnika, so rekli, veš, saj bi bilo prav, da ostanesh ti na čelu inštituta, ki ga dejansko vodiš že nad deset let, ampak ti si inteligenten človek in razumeš, da imamo razne težave. Tu je star bojovnik, ki je doslej delal v zunanji trgovini. Kakor nalašč bi bil za predstojnika tvojega inštituta. Večkrat je bil v tujini, v svetu je marsikaj videl in se marsičesa naučil. In zelo je družaben. Res da nima ustreznih izobrazbe in da ga je zadelo delna kap in da za delo ni več polno sposoben, v trgovini se celo ne, tam je delo zelo nemirno. To ga tudi zelo grize. Saj razumeš, boji se, da ne bo bomo mogli več uvarovati. Treba mu je dati moralno oporo; skratka, treba mu je najti mesto; mirno delo, prav takšno, kakor je na tvojem inštrumentu.

Plahuta je spet srknil iz kozarčka. Tudi jaz sem srknil, dvakrat zapored.

No, in? sem znil.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
obvesča,
da bo v kratkem na knjižnem trgu
**SLOVAR SLOVENSKEGA
KNJIŽNEGA JEZIKA**
Prva knjiga: od A do H

SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA, ki ga pri DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE izdaja SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI, bo v celoti izšel v pet knjigah po okoli 800 strani leksikonskega formata. V 110.000 geslih oziroma podgeslih bo zajeto celotno besedišče slovenskega sodobnega knjižnega jezika, to je nekako od leta 1900 do danes. Upoštevana pa bosta prav tako besedišče naših klasikov iz prejšnjega stoletja in splošno rabljena sodobna terminologija.

SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA je namenjen za praktično in znanstveno rabo. Zato bo mogoče najti v njem odgovor na vsako konkretno, pa tudi okvirno, teoretično vprašanje, ki zadeva slovenski sodobni knjižni jezik, zlasti: kaj beseda pomeni, kako se pravilno veže z drugimi besedami, kakšno, stilno funkcijo ima, kako se izgovarja in piše ter v kakšnem odnosu je do drugih njej sorodnih besed. Ker bo v slovarju podano celotno jezikovno bogastvo slovenskega knjižnega jezika, bo to hkrati odsev vsega našega narodnega in družbenega razvoja v tem stoletju. Tako bo slovar istočasno svetovalec v jezikovnih zadevah in kompleksna podoba slovenske tvornosti in samoniklosti.

SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA spada po svoji izredni obsežnosti in velikih stroških za pripravo rokopisa in tisk med tista dela, ki se malokdaj pojavljajo in le redkokdaj ponatiskujejo. Ker bo to obsežno delo izhajalo več let, ni mogla založba vnaprej določiti cene za celoto. Zato je razpisala

PREDNAROČILO

le za prvo knjigo. Prednaročniška cena prve knjige je 150 din. Knjiga bo vezana v polusnje. Naročniki lahko poravnajo naročnino tudi v petih mesečnih obrokih po 30 din.

PREDNAROČNIŠKA CENA VELJA LE DO IZIDA PRVE KNJIGE. PO IZIDU BO CENA VIŠJA, PA TUDI NAKLADA ZA TO POMEMBNO DELO JE OMEJENA.

ZATO:
Ne odlašajte in pohitite z naročili!
Danes je še čas!

SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA lahko naročite v vseh knjižarnah, pri zastopnikih založbe, s priloženo naročilnico pa tudi neposredno pri upravi DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE, Ljubljana, Mestni trg 26.

NAROČILNICA

Obvezno se naročam na
SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA
Prva knjiga: od A do H

Cena prve knjige vezane v polusnje: 150 din
Ceno bom poravnal: — v celoti takoj
— v 5 mesečnih obrokih po 30 din*

(*Podčrtajte, prosimo, ustrezne pogoje plačila.)

Kraj in datum: _____

Podpis: _____

Naslov naročnika: _____
Ime in priimek: _____
Kraj: _____
Ulica: _____
Uslužen pri: _____

Moraina opora

Janez Plahuta je strokovnjak za mladinske gerontologije. Pozna se iz šolskih let, toda je redkokdaj se vidiva. Zadnjič pa me je na cesti ustavil. Ti, je rekel. Ali veš, kaj je to moralna opora?

Hm, sem rekel. Bom pa ja vedel. To je tisto, kar dajemo ljudem, ko so moralno na tleh, ko jih tarejo težave, ne da bi bili sami za to kaj, krivi ali pa tudi so. Kako pa učinkuje moralna opora? je vprašal. Dobra stvar lahko samo dobro učinkuje, sem prepričano odgovoril. V vsakem primeru? je vprašal Plahuta. Vidim, da te nekaj grize, sem rekel. Ali ne bi stopila kam na kozareček? Kmalu sva sedela v kotu majhne pivnice in ko je Plahuta nekajkrat srknil, se je mahoma sprostil.

Saj veš, je začel, da sem bil deset let namestnik predstojnika našega inštituta. V resnici sem vse posle vodil in odgovornost za vso nosil sam, ker je bil ljub stari pokojni Porenta zelo star in zelo rahlega zdravlja in ni mogel več delati. Zelo je trpel zaradi tega. Nič več ni mogel obiskovati zborovanj inštituta, organizacij in forumov, kjer je bil včasih funkcional in kamor so ga še vedno tu in tam vabili. Čutil se je osamljenega in kadar so ga le pripeljali na inštitut, smo si prizadevali, da bi ga razvedril. Nekdo pa je nekdo, ki je te razmere dobro poznal, predlagal, da bi ga upokojili in mene postavili za predstojnika.

A, vendar, sem rekel in napeto poslušal pripoved.

To se mi je zdelo pravilno, je nadaljeval Plahuta, hkrati pa sem se ustrašil. Kako pa bomo operacijo izpeljali? Kar tako

No in spet sem pomagal družbi, da je lahko dala moralno oporo nekemu državljanu in to je trajalo do letos, ko mi je ta državljan sam v rožicah dal vedeti, da sem dovolj star za upokojitev.

Tako je rekel? sem osuplo vprašal in nisem verjel.

Ni tako rekel, tako je ravnal in tako deloval, da mi ni nič drugega preostalo, kakor da grem v pokoj. In zdaj sem upokojenec posebne vrste.

Kakšne vrste? sem vprašal.

Neprostovoljno začeljen upokojenec. Ah, sem rekel, taka je torej ta zgodba o moralni opori.

Se ni končala, le počakaj, je odvrnil.

Spet sva si naročila kozareček konjaka, krepko srknila in Plahuta je, nadaljeval: Zdal životarim. Ponujam prispevke našemu strokovnemu glasilu, včasih prevedem kakšno malenkost iz svoje stroke iz tujih jezikov, včasih napišem priročnik prijatelju, včasih se sam pritožim v rubriki »Kritiček prijateljev« — ne zaradi svojega primera, temveč zaradi nevednosti v vsakdanjem življenju, če je kaj narobe v trgovini, zdravstvu, ali prometu. Včasih preberem knjigo spominov, ki jo napiše kdo od uglednih politikov vseh časov in prostorov in tako se počasi bližam Poljani miru.

Beži, beži, neumnost govoriš, še nikdar nisi bil tako dobrega videza v zadnjem desetletju, sem rekel neiskreno. Zdal pa bova morala iti, sem še dodal, ker sem mislil, da je s tem zgodba, podobna tolikim drugim, končana.

Le počakaj, še nisem končal, je rekel hlastno Plahuta, v stranu, da ne bo mogel povedati svojega problema do kraja.

Nedavno sta se oglasila pri meni dva ugledna državljana naše okrajne skupnosti.

Tako, kaj pa sta hotela? sem vprašal.

To je tisto, kar pri tej stvari še najmanj razumem, je odvrnil Plahuta.

Zdal sem vendarle jaz na vrsti pri moralni opori, je rekel in se začel hehetati tako sugestivno, da sem se še jaz nalezal njegovega smeha, čeprav nisem vedel, za kaj gre.

Brž povej, sem silil vanj.

Prišla sta torej dva ugledna državljana in mi predlagala, da bi prevzel predsedstvo gasilskega društva v okrajni skupnosti. Bil sem zelo presenečen. Jaz pa gasilstvo, sem rekel, saj bom gasilec samo v nepoti! Nič zato, so rekli, saj strokovno bodo delali drugi, vi bi samo tako... kot voditelj... kot človek, ki je ugleden, s tako in tako preteklostjo... in pa zato, da vam damo moralno oporo.

In spet se je začel sugestivno hehetati. To so ti rekli? sem vprašal.

Rekli, in zdaj te vprašam: kako je torej s moralno oporo? Ali res v vsakem primeru dobro učinkuje? Ali ni včasih tudi tako, da štiti enega na račun drugega, ali pa štiti interese enega samega človeka na račun interesov družbe?

Razšla sva se, ne da bi uredila zadevo. Razšla sva se v smeču, kajti navsezadnje, če drugega ne, smeh in dobra volja nas bosta obvarovala marsikatero bacila.

ZIMA VRSCAJ

KULTURNI KOLEDAR

Gledališča

LJUBLJANA

Sobota, 7. februarja, ob 19.30: Ionesco in Ionesco: UCNA URA — KRALJ UMIRA. Abonma C in izven. Vstopnice so tudi v prodaji.

Torek, 10. februarja, ob 15.30: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Abonma Dijaški 4 popoldanski.

Torek, 10. februarja, ob 20.00: Ionesco in Ionesco: UCNA URA — KRALJ UMIRA. Abonma TSE 3 in izven. Nekaj vstopnic je tudi v prodaji.

Sreda, 11. februarja, ob 19.30: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Abonma D in izven. Vstopnice so tudi v prodaji.

Cetrtek, 12. februarja, ob 15.30: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Abonma Dijaški 2 popoldanski in izven. Nekaj vstopnic je tudi v prodaji.

Cetrtek, 12. februarja, ob 20.00: Ionesco in Ionesco: UCNA URA — KRALJ UMIRA. Abonma Dijaški 4 večerni in izven. Vstopnice so tudi v prodaji.

Petek, 13. februarja, ob 19.30: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Abonma Petek večerni in izven. Vstopnice so tudi v prodaji.

Sobota, 14. februarja, ob 19.30: Ionesco in Ionesco: UCNA URA — KRALJ UMIRA. Izven abonmaja (zadnjikrat). Vstopnice bodo v prodaji od srede, 11. februarja dalje (tel. rezervacije na št. 20-712 ali 21-402).

Obiskovalce gledališča posebej opozarjamo na zadnjo izvenabonmajsko ponovitev Ionescovih iger "UCNA URA" in "KRALJ UMIRA" v soboto, 14. februarja od 19.30 — poleg Jurija Součka, ki je večer pripravil kot režiser, bodo nastopili še Janez Albreht, Marija Benkova, Polde Bibič, Vika Grilova, Marjan Hlastec, Duša Počkajeva in Majda Potokarjeva. Vstopnice bodo naprodaj od srede, 11. februarja.

MALA DRAMA SNG

Sobota, 7. februarja, ob 20.00: Dušan Jovanovič: ZNAMKE, NAKAR SE EMILIJAJA... Izven abonmaja. Vstopnice so v prodaji pri blagajni v Drami. Mladini do 18 let neprimerno.

Cetrtek, 12. februarja, ob 20.00: Dušan Jovanovič: ZNAMKE, NAKAR SE EMILIJAJA... Izven abonmaja. Vstopnice so v prodaji pri blagajni v Drami. Mladini do 18 let neprimerno.

Sobota, 14. februarja, ob 20.00: Dušan Jovanovič: ZNAMKE, NAKAR SE EMILIJAJA... Izven abonmaja. Vstopnice so v prodaji pri blagajni v Drami. Mladini do 18 let neprimerno.

OPERA IN BALET SNG

Sobota, 7. februarja, ob 20.00: PRESENOVA PROSLAVA.

Nedelja, 8. februarja, ob 15.00: Weill: VZPON IN PROPAD MESTA MAHAGONIJA. Abonma Nedeljski popoldanski in izven. Zadnjič. Vstopnice so še v prodaji.

Torek, 10. februarja, ob 19.30: Čajkovski: PIKOVA DAMA. Abonma red E in izven. Vstopnice so tudi v prodaji.

Sreda, 11. februarja, ob 19.30: Asafjev: BAHČISARJASKA FONTANA. Abonma red A in izven. Celovečerni balet. Vstopnice so tudi v prodaji.

Cetrtek, 12. februarja, ob 19.30: Čajkovski: PIKOVA DAMA. Abonma red K in izven. Vstopnice so tudi v prodaji.

Petek, 13. februarja, ob 14.00: Fuccini: MADAME BUTTERFLY. Zaključena predstava za srednje šole iz Murske Sobote. (Razprodano).

Sobota, 14. februarja, ob 19.30: Fuccini: TURANDOT. Abonma red Sobota in izven. Nekaj vstopnic je v prodaji.

Nedelja, 15. februarja, ob 15.00: Rossini: SEVILJSKI BRIVEC. Abonma red N in izven. Vstopnice so tudi v prodaji.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANSKO

Gledališka pasaža

Sobota, 7. februarja, ob 19.30: N. Simon: BOSI V PARKU. Abonma Kolektiv D in izven. (Komedijska). Vstopnice tudi v prodaji.

Nedelja, 8. februarja, ob 19.30: France Prešeren: "... DOMU, KRANJC MOJ, ZVEST OSTANEM" — recital. ZKPO Ljubljana — Center. Vaša matinja.

Cetrtek, 12. februarja, ob 19.30: I. Torkar: ZLATA MLADINA. Premiera. Abonma Premierski in izven. Vstopnice tudi v prodaji.

Petek, 13. februarja, ob 19.30: N. Simon: BOSI V PARKU. Abonma Mladinski I in izven. (Komedijska). Vstopnice tudi v prodaji.

Sobota, 14. februarja, ob 19.30: I. Torkar: ZLATA MLADINA. Abonma Kolektiv C in izven. Vstopnice tudi v prodaji.

Peta premiera v letošnji sezoni bo krstna uprizoritev novega dramskega dela Igorja Torkarja »ZLATA MLADINA«. To je dramska panorama, izgrajena iz jedra našega današnjega življenja, pogumna, kritična in neposredna v svoji izpovedi. Predstavo je pripravil režiser Zvonimir Sedlbauer s sodelovanjem izbrane ekipe mladih igralcev: Toneta Kuntnerja, Radka Polića, Alenke Vipotnikove, Majde Grčeve, Marjane Brecljeve, Ivana Jezernika, Mirka Bogataja, Metode Zorčičeve, Marije Ljokove in Danila Bezlaja, Slavka Strnada, Franca Markovića ter Maksa Furjana. Osmušte za sceno je napravil Janez Medvešek, za kostume pa Anja Dolencova.

MLADINSKO GLEDALIŠČE

Ponedeljek 9. februarja, ob 15.30: Aleksander Popović: »RDEČA KAPICA«. Zaključena predstava za O. S. »Vencija Perka« Domžale in »Zvonka Rumka«.

Torek, 10. februarja, ob 16.00: Max Kammerlander: »PAVLICEVA SKRIVNOST«. Za Abonma »D«.

Sreda, 11. februarja, ob 16.00: Max Kammerlander: »PAVLICEVA SKRIVNOST«. Za Abonma »E«.

Cetrtek, 12. februarja, ob 16.00: Max Kammerlander: »PAVLICEVA SKRIVNOST«. Za Abonma »M«.

Petek, 13. februarja, ob 11. in 14. uri: Wilhelm Busch: »Cipek in Capek«. Gostovanje v Mežici.

Sobota, 14. februarja, ob 11. in 14. uri: Wilhelm Busch: »Cipek in Capek«. Gostovanje v Mežici.

SENTJAKOBKO GLEDALIŠČE

Mestni dom

Sobota, 7. februarja, ob 19.30: Priestley: KO SMO POROCENI. Farsna komedija. Premiera. Izven.

Nedelja, 8. februarja, ob 16.00: Priestley: KO SMO POROCENI. Red Nedelja-popoldanski in izven. Farsna komedija.

Nedelja, 8. februarja, ob 19.30: Priestley: KO SMO POROCENI. Farsna komedija. Izven.

Sreda, 11. februarja, ob 19.30: Priestley: KO SMO POROCENI. Red D. Farsna komedija.

Cetrtek, 12. februarja, ob 17.00: Molière: SCAPINOVE ZVLJACE. Red G. Komedijska.

Petek, 13. februarja, ob 19.30: Priestley: KO SMO POROCENI. Red S in izven. Farsna komedija.

Sobota, 14. februarja, ob 16.00: Görner: PEPELKA. Pravljica igr. Zaključeno.

Sobota, 14. februarja, ob 19.30: Priestley: KO SMO POROCENI. Red C in izven. Farsna komedija.

Nedelja, 15. februarja, ob 16.00: Molière: SCAPINOVE ZVLJACE. Komedijska. Izven.

Nedelja, 15. februarja, ob 19.30: Priestley: KO SMO POROCENI. Farsna komedija. Izven.

V soboto, 7. februarja, bo v Sentjakobskem gledališču ob 19.30 premiera Prešlerjeve farsne komedije Ko smo poročeni. V glavnih vlogah bodo nastopili: Marinka, Ravnikarjeva, Smolčičeva, Čuk, Razborski in Vrhnice.

Rezervacije telefon 312-860.

CELJE

SLOVENSKO LJUDSKO GLEDALIŠČE

Sobota, 7. februarja, ob 11. uri: Jurčič-Inkret: DESETI BRAT. Zaključena predstava za Tehniško srednjo šolo Celje.

Sobota, 7. februarja, ob 19.30: Neil Simon: BOSI V PARKU. Sobotni abonma in izven. (Bratrer: Borut Alujevič).

Nedelja, 8. februarja, ob 10.00: Neil Simon: BOSI V PARKU. I. nedeljski mladinski abonma in izven. (Bratrer: Miro Podjed).

Torek, 10. februarja, ob 19.30: Neil Simon: BOSI V PARKU. IV. mladinski abonma in izven. (Bratrer: Borut Alujevič).

Petek, 13. februarja, ob 19.30: J. Klinger: PREGNANI IZ RAJA. (Po ideji F. Puncerja). Krstna predstava. Premierski abonma in izven.

Sobota, 14. februarja, ob 19.30: J. Klinger: PREGNANI IZ RAJA. (Po ideji F. Puncerja). Sobotni abonma in izven.

Nedelja, 15. februarja, ob 10.00: Jurčič-Inkret: DESETI BRAT. Zaključena predstava za osnovno šolo Slovenska Bistrica.

MARIBOR

SLOVENSKO LJUDSKO GLEDALIŠČE

Torek, 10. februarja, ob 19.30: Albee: VRT. Za red Zeleni.

Sreda, 11. februarja, ob 19.30: Giraudoux: ZA LUKRECIJO. Za red Oranžni.

Cetrtek, 12. februarja, ob 19.30: Ustinov: KOMAJ DO SREDNJIH VEJ. Gostovanje v Slovenskih Konjicah.

Petek, 13. februarja, ob 19.30: Kurka: DOBRI VOJAK SVEJK. Za red Beli.

Sobota, 14. februarja, ob 19.30: Kurka: DOBRI VOJAK SVEJK. Za red Sobota in izven.

Nedelja, 15. februarja, ob 15.30: Ustinov: KOMAJ DO SREDNJIH VEJ. Izven.

NOVA GORICA

PRIMORSKO DRAMSKO GLEDALIŠČE

Nedelja, 8. februarja, ob 15. uri: D. Roksančič: POROKA. Gostovanje na Trnovem.

Nedelja, 8. februarja, ob 20. uri: D. Roksančič: POROKA. Gostovanje v Grgarju.

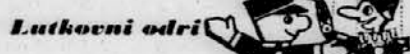
JESIENICE

AMATERSKO GLEDALIŠČE

»TONE ČUFAR«

Sobota, 7. februarja, ob 15. uri in 19.30: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Gostovanje SNG Maribor. V okviru kulturnega tedna.

Sreda, 11. februarja: VEČER OPERNIH ARIJ. V izvedbi solistov ljubljanske Opere.

LJUBLJANA

ROČNE LUTKE

Sobota, 7. februarja, ob 17.00: H. Januszewska: TIGRČEK PETER. Izven.

Nedelja, 8. februarja, ob 17.00: Marjan Belina: UZALJENI MEDVEDEK. Izven.

Torek, 10. februarja, ob 9.30: H. Januszewska: TIGRČEK PETER. Zaključena za VTZ — JELKA.

Sobota, 14. februarja, ob 17.00: Jan Grabowsky: VOLK IN KOZLIČKI. Izven.

Nedelja, 15. februarja, ob 17.00: Marjan Belina: UZALJENI MEDVEDEK. Izven.

MARIONETE

Levstikov trg 2

Nedelja, 8. februarja ob 11.00: Niko Kuret: OSTRZEK. Izven.

Sreda, 11. februarja ob 11.00: Niko Kuret: OSTRZEK. Zaključena za osnovno šolo Tone Čufar.

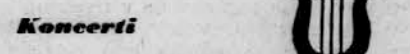
Cetrtek, 12. februarja, ob 16.00: Niko Kuret: OSTRZEK. Delno zaključena za osnovno šolo Dolosko. Vstopnice so tudi v prodaji.

Nedelja, 15. februarja, ob 11.00: Marjan Marinc: KRASEN CIRKUS. Izven.

Ob 15.00: Jan Malik: ŽOGICA MAROGICA. Izven.

Predprodaja vstopnic je vsak dan, razen nedelje in praznika od 10. do 12. ure na upravi gledališča, Resljeva c. 36 in pol ure pred pričetkom predstave pri blagajni gledališča.

Rezervacije vstopnic vsak dan, razen nedelje in praznika, od 8. do 13. ure po tel. št. 312-020.

Koncerti

FESTIVAL LJUBLJANA prireja za MODRI ABONMA v Mladinskih dvorani koncert DUA SKERJANEC-BERTON-CEIJ v ponedeljek, 9. februarja ob 20.15.

V torek, 10. februarja, je prav tako za MODRI ABONMA koncert DVORAK KVARTETA iz CSSR, v Viteški dvorani Krizank. Program: BEETHOVEN — Godalni kvartet v f-molu, op. 95, DVORAK — Godalni kvartet v C-duru, op. 61 in JANACEK — Kreutzer kvartet DVO-RAK KVARTET je eden najboljših kvartetov v Evropi in je gostoval ZE PO VSEH VEDNIH EVROPSKIH MESTIH.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodelujeta dva gosta: dirigent ANTON NANTUT in sovjetski violonist VLADIMIR MALININ. Malinin bo nastopil prvič v Ljubljani. Zelo mlad je že dosegel troje priznanj: na 4. mladinskem festivalu, na koncertu v Vrovnici in na tekmovalni Krležice Elizabete v Bruslju.

V petek, 13. t. m. ob 20.15 uri prireditelj SLOVENSKE FILHARMONIJE 6. koncert za ruznični abonma, pri katerem sodeluj